

Capítol 14

Elegància

En Richard, que se'n va anar la tarda següent per començar la nova vida, em va encomanar l'Ada, demostrant molt d'afecte envers ella i molta confiança en mi. Em va fer reflexionar llavors, i ara més recentment em fa recordar –havent de contar el que he de contar– com ambdós em tenien en compte fins i tot en aquell període apassionat. Formava part de tots els seus plans presents i futurs. Havia d'escriure cada setmana a en Richard, fent-li un informe fidel sobre l'Ada, que havia d'escriure-li dia sí i dia no. Ell m'informaria de pròpia mà de tots els seus treballs i èxits: jo valoraria fins a quin punt prenia decisions i hi perseverava; seria la dama de companyia de l'Ada quan es casessin, després viuria amb ells; em faria càrrec de totes les claus de la casa; seria feliç per sempre i en tot moment.

—I si el procés ens ha de fer rics, Esther, que prou podria ser, saps! —digué en Richard per arrodonir-ho tot.

Una ombra creuà el rostre de l'Ada.

—Estimadíssima Ada —preguntà en Richard, després d'una pausa—, per què no?

—Seria millor que de cop i volta ens declararessin pobres —va dir l'Ada.

—Oh! No ho sé pas —replicà en Richard—. De totes maneres, no declararan res de cop i volta. Déu sap des de quants anys fa que no han declarat res.

—És ben cert —va dir l'Ada.

—Sí, però —insistí en Richard, contestant el que suggeria la seva mirada més que no les seves paraules— com més va, estimada cosina, més s'apropa a la conclusió en un sentit o un altre. Bé, oi que això és cert?

—Tu ho saps millor, Richard. Però em temo que si hi confiem ens farà ser desgraciats.

—Però, Ada meva, no hi confiarem! —exclamà en Richard, alegrement— El coneixem prou per no confiar-hi. Només diem que per naturalesa no tenim cap inconvenient a ser rics, si és que ens ha de fer rics. El tribunal, per solemne prescripció legal, és el nostre vell tutor inflexible i hem de suposar que el que ens dóna —si ens dóna alguna cosa— ens pertany per dret. No cal barallar-nos amb allò que és el nostre dret.

—No —va dir l'Ada—, però més ens valdria oblidar-nos de tot això.

—Molt bé, molt bé, doncs ens n'oblidarem! Ho enviarem tot plegat al pou de l'oblit. La dama Durden hi posa cara d'aprovació. Per tant, assumpte resolt!

—La cara d'aprovació de la dama Durden —vaig dir, alçant la vista de la caixa en la qual empaquetava els llibres— no era gaire visible quan l'has anomenat així, però hi està d'acord i creu que és el millor que podeu fer.

D'aquesta manera en Richard va dir que no en parlaria més, i immediatament començà, sense cap fonament, a construir tants castells en l'aire com per proveir de guarnicions la Gran Muralla de la Xina. Se'n va anar de molt bon humor. L'Ada i jo, resignades a enyorar-lo molt, vam reprendre el nostre ritme més tranquil.

Quan vam arribar a Londres havíem anat amb el Sr. Jarndyce a veure la Sra. Jellyby, però no havíem tingut la sort de trobar-la a casa. Resultava que se n'havia anat a fora a prendre te i s'havia endut la Srta. Jellyby. A més de prendre te, havia de fer nombrosos discursos i escriure moltes cartes sobre les excel·lències del conreu del cafè i sobre les dels nadius a la colònia de Borriboola-Gha. De segur que tot plegat requeria prou exercici actiu de ploma i tinta per fer partícip la filla de l'esdeveniment, res a veure amb unes vacances.

Com que ja havia passat el dia que la Sra. Jellyby havia de tornar, hi vam anar un altre cop. Era a ciutat, però no a casa perquè després d'esmorzar havia anat directament a Mile End per assumptes dels borriboolans, a propòsit d'una associació anomenada Ramificació de la Branca d'Ajut de l'Est de Londres. Ja que no havia pogut veure en Peepy en la darrera visita —no el van trobar enlloc, i la cuinera pensava que probablement se n'havia anat seguint el carro de les escombraries—, vaig tornar a preguntar per ell. Les petxines amb les quals havia fet una casa encara eren al passadís, però a ell no se'l veia per enlloc, i la cuinera suposà que “se n'havia anat darrere els bens”. Quan li vam repetir, sorpresos, “els bens?”, va dir: “Oh, sí, els dies de mercat els segueix gairebé fins als afores de la ciutat i torna en un estat que fa goig!”

L'endemà al matí seia amb el meu tutor prop de la finestra i l'Ada estava enfeïnada —escrivint a en Richard, és clar— quan ens van anunciar la Srta. Jellyby, i va entrar duent en Peepy en persona, amb qui havia esmerçat alguns esforços per tal que estigués presentable: com ara arrossegant-li la brutícia als extrems de la cara i les mans, deixar-li els cabells xops i després arrissar-los violentament amb els dits. Tot el que el pobre nen vestia era o massa gros o massa petit. Entre més guarniments duia el capell d'un bisbe i els guantets d'una criatura. Les botes eren, a escala reduïda, les d'un pagès: i les cames, que semblaven mapes, creuades i entrecreuades de tantes esgarrinxades, eren nues sota uns calçons de tartà molt curts i acabats amb dos farbalans de textures perfectament diferents. Els insuficients botons de la brusa de tartà, que havien tret d'una jaqueta del Sr. Jellyby, eren extremadament brillants i enormement grossos. En unes quantes parts de la vestimenta, que havia estat apedaçada a cuita-corrents, hi apareixien les més extraordinàries mostres de sargit i em vaig adonar que eren de la mateixa mà que els de la Srta. Jellyby. Tanmateix, ella havia millorat moltíssim d'aspecte i feia goig. Era conscient que, malgrat les

molèsties que s'havia pres, el pobret Peepy anava fet un desastre, i ho va demostrar quan tot entrant va donar primer un cop d'ull a ell i després ens mirà a nosaltres.

—Oh Senyor! —va dir el meu tutor— Segur que és llevant!

L'Ada i jo li vam donar una cordial benvinguda i la vam presentar al Sr. Jarndyce, a qui va dir, quan seia:

—Salutacions de la mama, espera que la disculpi, perquè està corregint les proves del projecte. Està a punt d'enviar cinc mil noves circulars i creu que li agradarà saber-ho. N'he portada una amb salutacions de la mama —i dient això, la hi va donar força malhumorada.

—Gràcies —va dir el meu tutor—. Moltíssimes gràcies a la Sra. Jellyby. Oh Déu meu! Quin vent més insuportable!

Ens vam dedicar del tot a en Peepy: li vam treure el barret clerical, li vam preguntar si ens recordava i coses per l'estil. Primer en Peepy amagava la cara darrere el colze, però quan va veure pa de pessic es relaxà i em va permetre que me'l posés a la falda, on va seure mastegant tranquil·lament. Quan el Sr. Jarndyce es retirà al Remugador, la Srta. Jellyby amb la seva habitual brusquedat començà la conversa.

—A Thavies Inn anem tan malament com sempre —va dir—. No tinc ni un moment de respir. Parlem de l'Àfrica! No em podria anar pitjor si jo fos un d'aquells... com en diuen?... éssers humans i germans!

Vaig intentar dir alguna cosa tranquil·litzadora.

—Oh, no s'hi escarrassi, Srta. Summerson —exclamà la Srta. Jellyby—, encara que li agraeixo igualment la bona intenció. Sé com em tracten i no em deixaré convèncer per discursos. Tampoc vostè no es deixaria convèncer, si la tractessin d'aquesta manera. Peepy, vés a jugar a feres sota el piano!

—No vull! —va dir en Peepy.

—Molt bé, criatura empedreïda, ingrata i dolenta —replicà la Srta. Jellyby amb llàgrimes als ulls—, no em prendré mai més la molèstia de vestir-te.

—Sí que hi aniré, Caddy! —exclamà en Peepy, que realment era un bon noi i que es va afectar tant per la irritació de la seva germana, que hi va anar de seguida.

—Potser no n'hi ha per plorar —va dir disculpant-se la pobra Srta. Jellyby—, però estic completament desfeta. He estat treballant en les noves circulars fins a les dues de la matinada. Detesto tot aquest assumpte tantíssim, que només això em fa tan mal de cap que se m'enterboleix la vista. I mireu-vos aquesta desgraciada criatura! No sé si mai ha existit un espantall semblant!

En Peepy, feliçment inconscient dels defectes de la seva aparença, seia damunt la catifa sota una de les potes del piano i des del seu cau ens mirava tranquil·lament menjant-se el pa de pessic.

—L'he enviat a l'altra punta de l'habitació —observà la Srta. Jellyby acostant la cadira a les nostres— perquè no vull que escolti la conversa.

Aquests menuts són tan llestos! Els deia que anàvem cada dia pitjor. El papa aviat farà fallida i llavors espero que la mama estigui satisfeta. Tota la culpa serà seva i només seva.

Li vam dir que esperàvem que els negocis del Sr. Jellyby no anessin pas tan malament com això.

—No serveix de res tenir esperances, encara que és molt amable de la seva part —va contestar la Srta. Jellyby movent el cap—. El papa em va fer saber, tot just ahir al matí —i que terriblement desgraciat que se sent—, que no podria capejar el temporal. Em sorprendria que pogués. Quan tots els proveïdors ens envien qualsevol porqueria que els ve de gust, quan els criats fan el que els sembla, quan no tinc ni temps per millorar la situació —suposant que sabés com—, quan la mama no es preocupa de res, m'agradaria saber com el papa capejarà el temporal. Els dic que si jo fos ell, arrencaria a córrer.

—Estimada! —vaig dir-li somrient— Sens dubte el teu papà aprecia la família.

—Oh sí, la seva família és un gran què, Srta. Summerson —replicà la Srta. Jellyby—; quin consol, amb tot, li suposa la família? La família no és sinó factures, brutícia, escombraries, soroll, rodolaments escales avall, confusió i desgràcia. La seva casa és un batibull, d'un cap de setmana a un altre, és com un gran dia de bugada, excepte que no s'hi renta res!

La Srta. Jellyby picà de peus a terra i es fregà els ulls.

—És ben cert que compadeixo el papa —va dir— i queestic empipada amb la mama fins al punt que no trobo paraules per explicar-me! De totes maneres, no estic disposada a suportar-ho. He pres una determinació. No vull ser una esclava tota la vida i no consentiré que em prometin al Sr. Quale. Un bon acudit, certament, casar-se amb un filantrop. Com si no n'hagués tingut prou, d'aquest color! —va dir la pobra Srta. Jellyby.

He de confessar que no podia evitar sentir-me irada envers la Sra. Jellyby, veient i escoltant aquella noia menystinguda, i sabent que el que deia era l'amarga, punyent i pura veritat.

—Si no hagués estat que ens vam fer amigues quan van venir a casa —prosseguí la Srta. Jellyby—, m'hauria fet vergonya venir avui aquí perquè m'imagino la fila que els faig a vostès dues. Però, sigui com sigui, m'he decidit a venir; especialment perquè no és probable que ens tornem a veure la pròxima vegada que tornin a ciutat.

Va dir això amb tan gran resolució, que l'Ada i jo ens vam mirar l'una a l'altra, esperant alguna cosa més.

—No! —digué la Srta. Jellyby negant amb el cap— No és gens probable! Sé que em puc refiar de vostès dues. Estic segura que no em trairan. Estic promesa!

—Sense que ho sàpiguen a casa? —vaig preguntar.

—I per què, Déu del cel, Srta. Summerson —va replicar, justificant-se

amb el seu tarannà brusc, però no irat—: de quina altra manera podria ser? Sap com és la mama, i no cal que faci més desgraciat el papa explicant-li-ho.

—Però casar-se sense el seu coneixement o consentiment, no suposarà fer-lo més desgraciat, estimada? —vaig insinuar.

—No —va dir la Srta. Jellyby, més relaxada—, espero que no. Intentaré fer-lo sentir feliç i a gust quan em vingui a veure; en Peepy i la resta vindran per torns a viure amb mi i llavors podran estar més cuidats.

La pobra Caddy era molt afectuosa. A mesura que explicava això, es va anar entendant més i més i va plorar tant, a propòsit de la inusitada imatge mental que s'havia fet de la seva petita llar, que en Peepy, que era al seu cau sota el piano, es va emocionar i es va posar de panxa enlaire plorant a crits. No va recobrar la calma fins que no el vaig dur a fer un petó a la seva germana, el vaig tornar a col·locar a la meva falda i el vaig convèncer que la Caddy reia —per aquest motiu ella es va posar a riure expressament—; tot i això, durant una estona va estar agafant-nos la barbata ara a l'una, ara a l'altra, acaronent-nos tot el rostre amb la mà. Finalment, com que no estava d'humor per anar sota el piano, el vam posar damunt una cadira perquè pogués mirar per la finestra; llavors la Srta. Jellyby, que l'aguantava per una cama, prosseguí les confidències.

—Tot va començar quan vostès vingueren a casa —va dir.

Naturalment li vam preguntar com havia anat.

—Em vaig sentir tan maldestra —contestà— que, fos com fos, vaig decidir millorar en aquest aspecte i aprendre dansa. Vaig dir a la mama que m'avergonyia de mi mateixa i que havia d'aprendre dansa. La mama em va mirar d'aquella manera seva tan provocadora, com si ignorés la meua presència, però estava decidida a aprendre dansa, de manera que vaig anar a l'Acadèmia del Sr. Turveydrop, al carrer Newman.

—I va ser allí, estimada... —vaig començar a dir.

—Sí, fou allí —va dir la Caddy—, i estic promesa al Sr. Turveydrop. Hi ha dos Srs. Turveydrop, el pare i el fill. El meu Turveydrop, és clar, és el fill. Només m'agradaria tenir una millor educació i poder ser una millor esposa per a ell; perquè n'estic molt, d'ell.

—He de confessar-li que em sap greu sentir-ho —vaig dir-li.

—No sé per què li ha de saber greu —va replicar, una mica ansiosa—, tant sí com no estic promesa al Sr. Turveydrop i ell n'està molt, de mi. També per la seva banda és un secret, perquè el Sr. Turveydrop pare hi ha de dir la seva, i si li ho diem de sobte, li podria trencar el cor o produir-li un altre atac. El Sr. Turveydrop pare és realment un home molt cavalleresc, molt cavalleresc.

—Ho sap, la seva senyora? —preguntà l'Ada.

—La Sra. del Sr. Turveydrop pare, Srta. Clare? —contestà la Srta. Jellyby, obrint molt els ulls— Tal persona no existeix. És vidu.

En Peepy ens va interrompre: la seva cama havia patit molt perquè la seva germana, quan es posava emfàtica, inconscientment l'estirava com la soga d'una campana, i ara l'afligida criatura somicava amb to molt apagat les seves sofrences. Com que es va dirigir a mi buscant consol, i jo només escoltava, em vaig encarregar d'aguantar-lo. Després de demanar perdó a en Peepy amb un petó i assegurar-li que no volia fer-ho, la Srta. Jellyby prosseguí.

—Així estan les coses. Sempre que em faig retrets penso que és culpa de la mama. Ens casarem tan aviat com puguem i després aniré a veure el papa a l'oficina i escriuré a la mama. Això no afectarà gaire la mama, només sóc la seva ploma i tinter. Quan em casi serà un gran descans —va dir la Caddy amb un sospir— no sentir parlar mai més de l'Àfrica. El Sr. Turveydrop em fa costat i ho odia, i si el Sr. Turveydrop pare sap que existeix un tal lloc, ja fa prou.

—Era ell qui deies que era molt cavalleresc, oi? —vaig dir-li.

—Realment molt cavalleresc —va dir la Caddy—. Gairebé a tot arreu se n'elogia l'elegància.

—Fa classes? —preguntà l'Ada.

—No, no fa classes de res en particular —va contestar la Caddy—. Però la seva elegància és admirable.

La Caddy continuà explicant, amb considerables vacil·lacions i a contracor, que ens havia de dir una altra cosa que creia que havíem de saber, i que esperava que no ens ofendria. Es tractava que havia aprofundit la relació amb la Srta. Flite, la velleita lirona; hi anava amb freqüència de bon matí, i allà es trobava amb el seu estimat només uns minuts abans d'esmorzar, només uns quants minuts. “Hi vaig uns altres moments —va dir la Caddy—, però en Prince llavors no ve. El nom del Sr. Turveydrop fill és Prince; m'agradaria que no fos així, perquè sona a nom de gos, però és clar que no se'l va posar ell. El Sr. Turveydrop pare el batejà Prince en memòria del príncep regent¹. El Sr. Turveydrop adorava el príncep regent per la seva elegància. Espero que no pensin malament de mi per haver concertat aquestes cites a casa de la Srta. Flite, on vaig ser per primera vegada amb vostès, perquè m'aprecio la pobreta per ella mateixa i crec que m'aprecia. Si poguessin veure el Sr. Turveydrop fill, estic segura que en tindrien una bona opinió... com a mínim, estic segura que no seria dolenta. Ara hi vaig, perquè tinc classe. No li puc demanar que m'hi acompanyi, Srta. Summerson, però si vingués —va dir la Caddy, que havia expressat tot això molt de pressa i tremolosa— estaria molt contenta, molt contenta.

Casualment aquell dia havíem convingut amb el meu tutor de visitar la Srta. Flite. Li havíem fet saber la nostra visita anterior, i la nostra explicació li va interessar, però sempre passava alguna cosa que ens impedia de

¹ El príncep de Gal·les fou nomenat regent el 5 de febrer de 1811, a causa de la demència del seu pare Jordi III.

tornar-hi. Com que creia que, si acceptava plenament la confiança que la pobra noia dipositava en mi amb tant d'entusiasme, tindria prou influència amb la Srta. Jellyby per evitar-li algun pas en fals, vaig proposar que ella, jo i en Peepy anéssim a l'acadèmia, i que després ens trobéssim amb l'Ada i el meu tutor a casa de la Srta. Flite –del nom de la qual m'havia assabentat llavors per primera vegada. Tot això amb la condició que la Srta. Jellyby i en Peepy es quedessin de tornada a sopar amb nosaltres. Acceptat alegrement aquesta darrera petició per tots dos, vam arreglar una mica en Peepy amb l'ajuda d'algunes agulles, sabó i aigua i una pinta; i vam sortir encaminant els passos cap al carrer Newman, que era molt a prop.

L'Acadèmia era situada en una casa vora la cantonada d'una porxada; em vaig fixar que oferia un aspecte bastant deixat i tenia busts a totes les finestres de l'escala. A la mateixa casa, com vaig deduir per les plaques de la porta, també hi residia un professor de dibuix, un negociant de carbó –evidentment no hi havia lloc per al seu carbó– i un artista litògraf. A la placa que en grandària i situació es destacava per damunt de la resta, hi vaig llegir SR. TURVEYDROP. La porta era oberta i es veia un gran piano que blocava el vestíbul, una arpa i uns altres instruments musicals amb funda, tots en situació d'ésser transportats i que, a llum de dia, semblaven atrotinats. La Srta. Jellyby m'informà que la nit passada havien llogat l'acadèmia per fer-hi un concert.

Vam pujar cap a dalt –devia haver estat una casa força distingida, si es mantenia neta i airejada i ningú no l'omplia de fum tot el dia– i vam entrar al gran saló del Sr. Turveydrop, que s'havia ampliat damunt unes cavallerisses del darrere de la casa i s'il·luminava per una claraboia. Era una sala nua, ressonava i feia olor d'estable; tenia bancs de canyís al llarg de les parets, ornamentades a intervals regulars amb lires pintades i petits portabugies de vidre tallat en forma de branques, les quals semblava que deixessin caure les llàgrimes passades de moda de la mateixa manera que els brancams deixen caure les fulles a la tardor. Hi havia aplegades unes quantes alumnes, d'una edat d'entre tretze i catorze anys, i els vint-i-dos o vint-i-tres; buscava entre elles el seu instructor quan la Caddy, pessigant-me el braç, va repetir la cerimònia de presentació: “Srta. Summerson, el Sr. Prince Turveydrop!”

Vaig fer una reverència a un home baixet, agradable, d'ulls lleugerament blaus i d'aspecte juvenil, els cabells rossos amb la clenxa al mig i tot arrissat de les puntes al voltant del cap. Duia un violí petit, que a l'escola solíem anomenar *kit*, sota el braç esquerre, i l'arquet a la mateixa mà. Les seves sabatilles de dansa eren especialment diminutes i tenia un aire una mica innocent i femení que no sols em cridà l'atenció de manera benivolent, sinó que em causà un efecte especial: em féu l'efecte que era igual que la seva mare, i que la seva mare no havia estat ben considerada o ben tractada.

—Estic molt content de conèixer l'amiga de la Srta. Jellyby –va dir, tímidament i amb tendresa tot fent-me una profunda inclinació–, començava

a témer, com que ja passava de l'hora habitual, que la Srta. Jellyby no vingués.

—Li suplico que tingui la bondat d'atribuir-m'ho, perquè l'he retinguda, i de rebre les meves disculpes, senyor —vaig dir.

—Si us plau! —va respondre.

—I li prego —vaig suplicar— que m'eviti ésser la causa de més retard.

Amb aquesta excusa em vaig retirar a seure entre en Peepy —que com que hi era familiaritzat s'havia enfilat en un racó d'un banc— i una senyora d'edat amb posat fiscalitzador, que tenia dues nebodes a la classe i que estava molt indignada amb les botes d'en Peepy. Després en Prince Turveydrop féu sonar amb els dits les cordes del petit violí i les noies es van disposar a ballar. Just llavors, per una porta lateral aparegué el Sr. Turveydrop pare, amb tot el llustre de la seva elegància.

Es tractava d'un senyor gran i gras, d'aspecte artificios, dentadura postissa, patilles tenyides i perruca. Duia un coll de pell i una jaqueta amb la pitrera encoixinada, a la qual només mancava una estrella o una banda blava² per ser completa. Anava cenyit i estarrufat, i duia embotit tant com li era possible de vestir. Portava un corbatí tal al coll —que li posava els ulls fora d'òrbita—, i la barbata i les mateixes orelles tan enfonsades a dins, que semblava que en cas d'afluixar-se es doblegaria inevitablement cap endavant. Sota el braç duia un barret, de gran embalum i pes, que anava minvant de la copa a l'ala, i a la mà un parell de guants blancs amb els quals el copejava, tot mantenint-se dret sobre una cama amb les espatlles alçades i els colzes fent angle en un estat d'elegància insuperable. Duia bastó, monocle, capseta de rapè, anells, punys, tot, però ni una gota de naturalitat; no semblava jove, no semblava d'edat, no semblava res tret d'un model d'elegància.

—Pare. Una visita. L'amiga de la Srta. Jellyby, la Srta. Summerson.

—Honorat per la presència de la Srta. Summerson —va dir el Sr. Turveydrop, mentre s'inclinava profundament amb aquell posat tan tibet que gairebé crec que vaig veure que les arrugues li arribaven al blanc dels ulls.

—El meu pare —em va dir el seu fill, a part i amb una devoció vehement— és un personatge cèlebre. Al meu pare, se l'admira molt.

—Continua, Prince! Continua! —va dir el Sr. Turveydrop d'esquena a la llar de foc i onejant amb condescendència els guants— Continua, fill meu!

Amb aquesta ordre o per aquesta benvolent autorització, la lliçó prosseguí. En Prince Turveydrop a voltes tocava el petit violí mentre ballava, a voltes tocava el piano dret i de vegades tal·larejava la melodia amb el poc alè que havia pogut estalviar, mentre corregia la posició d'una alumna; sempre s'ocupava a consciència de la menor imperfecció en cada pas i cada part de la figura i mai no descansava un instant. Tanmateix, el seu distingit pare no feia

² Divises de l'Orde de la Garrotera, instituïda per Eduard III el 1348. Al segle XVII, a les divises de la garrotera i la insígnia de Sant Jordi i el drac, s'hi afegí l'estrella i la banda.

res, sinó romandre dret davant del foc, tot un model d'elegància.

—I mai no fa res —em va dir l'anciana amb posat fiscalitzador—, i pot creure's que el seu nom figura a la placa de la porta?

—El nom del seu fill és idèntic, sap? —vaig dir-li.

—No permetria que el seu fill tingués nom, si l'hi pogués prendre. Miri la vestimenta, el fill! —repliquà l'anciana; certament era senzilla... gastada... gairebé tronada— Però el pare ha d'anar guarnit i empolainat —va continuar l'anciana— per mantenir l'elegància. El faria deportar! Millor seria que l'enviessin a la penitenciària!³

Em va picar la curiositat de saber més d'aquest personatge.

—Dóna lliçons d'elegància, ara? —vaig preguntar.

—Ara? —repliquà secament, l'anciana— Ni ara, ni mai!

Després de pensar-hi un moment, vaig suggerir que potser l'esgrima era el seu fort.

—No crec que pugui de cap de les maneres fer esgrima, senyoreta —va dir l'anciana.

Vaig fer un posat sorprès i inquisitiu. L'anciana, cada vegada més encesa contra el mestre de l'elegància a mesura que tractava el tema, em va donar algunes indicacions sobre la seva vida i em va assegurar amb èmfasi que les suavitzava.

S'havia casat amb una menuda i submissa professora de dansa acceptablement ben relacionada i —no havent fet una altra cosa en la vida sinó exercir l'elegància— la va fer treballar fins a la mort, o en el millor dels casos, tolerà que treballés fins que es morí, per tal de mantenir-lo amb totes les despeses que eren indispensables per a la seva posició. Li resultava imprescindible freqüentar tots els llocs públics i salons de moda, tant per exhibir l'elegància davant els millors models com per tenir davant seu constantment els millors models; a la temporada de moda, se l'havia de veure a Brighton i a tot arreu, i dur una vida d'oci i una vestimenta immillorables. Perquè pogués fer això, l' enamorada i menuda professora de dansa es va escarrassar i va treballar, i s'estaria escarrassant i treballant fins aquest moment si la seva força hagués durat tant. Perquè el moll d'aquesta història està en el fet que, a despit de l'egoisme empedreït del marit, la dona —subjugada per la seva elegància— va creure en ell fins a la fi, i en el llit de mort, de la manera més emotiva, el va encomanar al fill com algú que tenia un dret inalienable damunt seu, que mai no podria considerar-lo amb prou deferència ni sentir-se'n prou orgullós. El fill, hereu de la fe de la mare i tenint sempre a la vista l'elegància, va viure i va créixer amb la mateixa devoció, i ara a trenta anys treballa per al seu pare dotze hores el dia i el contempla amb veneració dalt del seu anacrònic pinacle imaginari.

³ Joc de mots entre *deportment*, *deport* i *transport*.

—Els fums que gasta aquest individu! —va dir la meva informadora, brandant el cap vers el Sr. Turveydrop pare amb muda indignació quan aquest es posava els guants, sense saber, és clar, quina mena d'homenatge li retia— Està del tot convençut que pertany a l'aristocràcia! I es mostra tan condescendent amb el fill, que tan egrègiament ignora, que es podria pensar que és el més virtuós dels pares. Oh! —va dir l'anciana, apostrofant-lo amb vehemència infinita—, el mossegaria!

No vaig poder evitar divertir-me, tanmateix vaig percebre que la vella senyora expressava sentiments autèntics. Era difícil dubtar-ne tenint al davant pare i fill. El que podria haver pensat d'ells, sense les explicacions d'aquesta anciana, o el que podia haver pensat de les explicacions sense la presència d'ells, no ho sabia pas dir. En conjunt les coses encaixaven tant que esdevenien convincents.

Mentre els meus ulls anaven del Sr. Turveydrop fill, que treballava tant, al Sr. Turveydrop pare, que exhibia tan meravellosament la seva elegància, aquest darrer vingué pausadament d'on era i entaulà conversa.

Primer de tot em va preguntar si atorgava a Londres la gràcia i l'encant de residir-hi. No vaig creure necessari replicar-li que sabia perfectament que no ho feia de cap manera, i simplement li vaig dir on residia.

—Una dama tan elegant i distingida —va dir besant el seu guant dret, que després va estendre assenyalant les alumnes— contemplarà amb benevolència les deficiències d'aquí. Fem el que podem per polir... polir... polir!

Es va asseure a la meua vora. Va tenir dificultats per seure segons l'etiqueta, imitant, crec, algun gravat de la postura del seu il·lustre model al sofà. I realment s'hi assemblava molt.

—Polir... polir... polir! —va repetir, mentre agafava un pessic de rapè i s'espolsava els dits amb delicadesa— Perquè no estem, si és que puc dir-ho així a una persona tan agraciada per la natura com per l'art —tot inclinant-se i mantenint el cap i les espatlles en línia, cosa que semblava impossible que pogués fer sense alçar les celles i tancar els ulls—, no estem a l'alçada d'abans, quant a l'elegància.

—No hi estem, senyor? —vaig dir-li

—Hem degenerat —contestà brandant el cap, cosa que podia fer amb moltes limitacions per causa del corbatí—. Una època igualitària no afavoreix l'elegància. Afavoreix la vulgaritat. Potser parlo amb una mica de parcialitat. No m'escau a mi dir que des de fa temps m'anomenen Cavaller Turveydrop, ni que s'alta reial el príncep regent em féu l'honor de preguntar, quan em treia el barret sortint del seu pavelló a Brighton, aquell edifici tan exquisit: “Qui és? Qui dimonis és? Com és que no el conec? Perquè no té una renda de trenta mil l'any?” Però això és una anècdota insignificant⁴, a bastament

⁴ Tanmateix, permet fixar-ne la data entre 1811 i 1820, període de la regència del príncep de Gal·les.

divulgada, que ocasionalment encara es repeteix, en l'alta societat.

—De veritat? —vaig dir.

Replicà amb una altra inclinació amb el cap i les espatlles. “El que resta entre nosaltres d'elegància —afegí—, encara resisteix, Anglaterra, pobre país meu!, ha degenerat molt i degenera cada dia. No hi queden gaires cavallers. Som pocs. No veig una altra cosa que ens pugui succeir, sinó una raça de teixidors.

—Podria esperar-se que la raça de cavallers es perpetués aquí —vaig dir.

—És molt benivolent —va somriure un altre cop amb una inclinació de cap i d'espatlles—, m'afalaga. Però no, no! No he estat mai capaç d'imbuir al meu pobre xicot aquesta part de l'art. Que el cel m'impedeixi menysprear el meu estimat fill, però li manca... elegància.

—Sembla un professor excel·lent —vaig puntualitzar.

—Entengui'm, estimada senyora, és un professor excel·lent. Tot el que es pot aprendre, ho ha après. Tot el que es pot ensenyar, ho ensenya. Però hi ha coses... —prengué un altre pessic de rapè i va fer una altra de les seves inclinacions, com si afegís: “Per exemple, aquesta classe de coses.”

Vaig donar una ullada al centre de la sala on l'enamorat de la Srta. Jellyby ara es dedicava a les alumnes individualment i anava més atrafegat que mai.

—La meva afable criatura —murmurà ajustant-se el corbatí.

—El seu fill és infatigable —vaig dir.

—M'afalaga sentir-li dir això. En molts aspectes segueix les petjades de la seva santa mare. Era una criatura abnegada. Dooones, formoses dooones —digué amb una galanteria molt desagradable—; quina mena de sexe que sou!

Em vaig alçar i vaig anar a trobar la Srta. Jellyby, que llavors es posava el barret. El temps previst per a la lliçó havia passat de bon tros i tothom es posava el barret. No sé pas quan la Srta. Jellyby i l'infortunat Prince tingueren l'oportunitat de festejar, però en aquesta ocasió certament no en tingueren cap, ni per intercanviar una dotzena de mots.

—Estimat —va dir el Sr. Turveydrop, amb benevolència—, saps quina hora és?

—No, pare —el fill no tenia rellotge. El pare en tenia un d'or preciós, que va treure amb uns aires que eren tot un exemple per a la humanitat.

—Fill meu —va dir—. Són les dues en punt. Recorda que a les tres has de fer classe a Kensington.

—Tinc temps de sobres, pare —va dir en Prince—. Puc fer una mossegada dempeus, i anar-hi.

—Estimat fill meu —replicà el pare—, hauràs d'anar de pressa.

El 1820, quan es va morir el seu pare, accedí al tron com a Jordi IV.

Damunt la taula trobaràs corder fred!

—Gràcies, pare. Se'n va ara, pare?

—Sí, estimat. Suposo –va dir el Sr. Turveydrop, tancant els ulls i alçant les espatlles amb deliberada modèstia– que m'he de deixar veure per ciutat com de costum.

—Millor que vagi a dinar d'allò més bé en algun lloc –va dir el seu fill.

—Ho intentaré, fill meu. Faré el meu àpat lleuger, crec, a la Casa de França, a la columnata de l'Òpera.

—Molt bé. Adéu, pare! –va dir en Prince, donant-li la mà.

—Adéu, fill meu. Que Déu et beneeixi!

El Sr. Turveydrop digué això d'una manera absolutament pietosa i semblà que al seu fill li feia bé, i que se separà del seu pare li estava tan agraït, tan obligat i n'estava tan orgullós, que gairebé vaig pensar que potser seria una desconsideració al fill no poder creure incondicionalment en el pare. Els pocs moments que en Prince dedicà a acomiadar-se de nosaltres –particularment d'una de nosaltres, com vaig poder observar quan vaig saber el secret–, incrementà la meva impressió del seu caràcter més aviat infantil. Quan es va posar el seu petit violí a la butxaca i amb ell el seu desig d'estar una estona amb la Caddy, i se'n va anar tan benhumorat cap al corder fred i l'escola de Kensington, vaig sentir envers ell un lligam i una compassió tals, que em va fer sentir gairebé tan irada cap al seu pare com aquella anciana senyora de posat fiscalitzador.

El pare ens va obrir la porta i ens va fer una inclinació que, ho he de reconèixer, concordava amb el seu brillant model. Amb el mateix estil ens avançà després per l'altra vorera del carrer de camí cap a la zona aristocràtica de la ciutat, on s'havia de fer veure entre els pocs cavallers que quedaven. Durant alguns moments estava tan perduda reconsiderant què havia sentit i vist al carrer Newman, que era incapaç de parlar amb la Caddy, o fins i tot de fixar la meva atenció en el que em deia: especialment quan vaig començar a investigar mentalment si hi havia o hi havia hagut un altre cavaller, no mestre de dansa, que visqués i fonamentés absolutament la seva reputació en l'elegància. Això esdevingué tan desconcertant i em suggerí la possibilitat de tants Srs. Turveydrop, que vaig dir-me: “Esther, has de deixar de seguida de banda aquest tema i fer cas de la Caddy.” Ho vaig fer i vam xerrar durant la resta de camí cap a Lincoln's Inn.

La Caddy em va explicar que l'educació del seu enamorat havia estat tan deficient que no sempre era fàcil llegir-ne les notes. Va dir que ho faria millor si no estigués tan preocupat lletreant-les i es prengué menys molèsties a fer bona lletra, però posava tantes lletres innecessàries en les paraules curtes, que de vegades perdien l'aspecte de mots anglesos. “Ho fa amb la millor de les intencions”, observà la Caddy, “però no aconsegueix l'efecte que busca, pobre

xicot!” La Caddy després raonà com era possible esperar que fos instruït, si s’havia passat tota la vida a l’escola de dansa, i no havia fet una altra cosa sinó ensenyar i pensar, pensar i ensenyar, matí, tarda i nit! I què importava? Ella, que ja en sabia, podria escriure cartes per tots dos, i era millor que fos amable que no instruït. “A més a més, no és el cas que jo sigui una noia instruïda amb dret de tenir fums”, va dir la Caddy. “Estic segura que les poques coses que sé són gràcies a la mama!”

—Ara que estem soles, Srta. Summerson, voldria dir-li una altra cosa —proseguí la Caddy— que no gosaria mencionar si no hagués conegut en Prince Turveydrop. Sap quina mena de casa és la nostra. És inútil intentar aprendre a casa res que em podria ésser útil com a esposa d’en Prince. Vivim en un estat tal de brutícia que és impossible i cada vegada que ho he intentat, n’he sortit més descoratjada. Per tant, he fet alguna pràctica amb... qui es pensaria? La pobra Srta. Flite! De bon matí l’ajudo a ventilar l’habitació i netejar els ocells, li faig una tassa de cafè —ella me’n va ensenyar, és clar— i l’he après a fer tan bé que en Prince diu que és el millor cafè que ha tastat mai, i que delectaria el Sr. Turveydrop, que és realment força especial per al cafè. També puc fer petits púdings i sé com es compra coll de corder, i te, i sucre, i mantega, i un munt de coses útils per a la casa. Encara no sóc gaire hàbil amb l’agulla —va dir la Caddy, mirant els sargits de la roba d’en Peepy—, però potser milloraré, i des que m’he promès amb en Prince, i m’he dedicat a fer tot això, m’he sentit més benhumorada i més indulgent amb la mama. Avui al matí gairebé he perdut els estreps quan les he vistes totes dues tan polides i boniques, i m’he sentit avergonyida d’en Peepy i també de mi mateixa, però en conjunt crec que tinc més bon humor que no abans, i que sóc més indulgent amb la mama.

La pobra noia, amb molts esforços, ho digué de tot cor i em tocà el meu. “Caddy, estimada”, li vaig contestar, “començo a tenir-li un gran afecte, i espero que esdevindrem bones amigues.” “Oh! De veritat?”, va exclamar la Caddy. “Que feliç que em fa sentir-ho!” “Estimada Caddy”, vaig dir, “siguem amigues a partir d’ara i xerrem sovint d’aquestes coses, i intentem dur-les a bon port.” La Caddy sobreeixia de joia. Li vaig dir, a la meva antiquada manera, tot el que vaig poder per tranquil·litzar-la i encoratjar-la, i aquell dia no hauria fet cap objecció al Sr. Turveydrop pare per cap altre motiu de menys transcendència que el del dot de la seva nora.

Ja havíem arribat a casa del Sr. Krook, la porta del domicili era oberta. Damunt la porta hi havia una nota que oferia una habitació de lloguer al segon pis. Això recordà a la Caddy, i m’ho va explicar mentre pujàvem escales amunt, que allí hi havia hagut una mort sobtada i una investigació, i que la nostra amiga s’havia posat malalta de l’ensurt. Com que la porta i la finestra de l’habitació disponible eren obertes, vam entrar a donar-hi un cop d’ull. Era l’habitació de la porta fosca, en la qual la Srta. Flite em va fer fixar discretament la darrera vegada que vaig ser a la casa. Era un lloc trist i desolat, un lloc fosc i

penós que em féu una estranya sensació de dol i fins i tot basarda. “Està pà·lida”, em va dir la Caddy quan en sortíem, “i com si tingués fred!” Em sentia com si l’habitació m’hagués congelat.

Mentre parlàvem havíem caminat lentament i el meu tutor i l’Ada havien arribat abans que nosaltres. Els vam trobar a les golfes de la Srta. Flite. Miraven els ocells mentre un metge, que tenia l’amabilitat d’atendre la Srta. Flite amb molta sol·licitud i compassió, hi parlava alegrement vora la llar.

—He acabat la visita professional —va dir fent uns quants passos endavant—, la Srta. Flite està molt millor i podrà comparèixer demà al tribunal, perquè s’hi ha entestat. Tinc entès que l’han trobada molt a faltar.

La Srta. Flite va rebre complaguda el compliment i ens va fer una reverència general.

—Molt honorada, realment —va dir—, per una altra visita dels tutelats del cas Jarndyce! Molt contenta de rebre en Jarndyce de Casa Inhòspita sota el meu sostre humil! —digué amb una reverència especial. “Fitz⁵-Jarndyce, estimada”, donava aquest nom a la Caddy, semblava, i sempre l’anomenà així; “Una doble benvinguda!”

—Ha estat molt malalta? —va preguntar el Sr. Jarndyce al cavaller que vam trobar visitant-la. Però ella va respondre directament, malgrat que havia fet la pregunta en veu baixa.

—Oh, de debò, molt malament! Oh, molt malament, realment —va dir, en to confidencial—, res de dolor, sap... preocupacions. No corporals, més aviat nervioses, nervioses! La veritat és —va dir, amb veu apagada i tremolosa— que aquí hi ha hagut una mort. Hi havia verí a la casa. Sóc molt susceptible a aquestes coses tan horribles. Em vaig atemorir. Només el Sr. Woodcourt sap fins a quin punt. El meu metge, el Sr. Woodcourt! —amb gran solemnitat— Les tutelades del cas Jarndyce... Jarndyce de Casa Inhòspita, i Fitz-Jarndyce!

—La Srta. Flite descriu la seva malaltia amb l’exactitud que la caracteritza —va dir el Sr. Woodcourt, amb una veu greu i amable com si s’adrecés a ella al mateix temps que parlava amb nosaltres i li posava amb gentilesa la mà sobre el braç—. Es va alarmar per un fet que va esdevenir a la casa que podria haver alarmat la persona més valenta, i l’angoixa i la inquietud la van fer posar malalta. Em va dur aquí amb la precipitació consegüent al descobriment del cos, si bé era massa tard perquè pogués ajudar aquell pobre home. M’he refet d’aquella frustració venint aquí des de llavors per tal d’ajudar-la una mica.

—És el metge més amable de tot el Col·legi —em va dir, amb veu baixa—. Espero sentència. El dia del Judici. I després faré testament.

—En un dia o dos es trobarà millor —va dir el Sr. Woodcourt mirant-la amb un somriure— que mai. Més ben dit, del tot bé, és clar. Han sentit

⁵ Aquest prefix, com el mateix Dickens explicità a *Sketches by Boz* part. II, cap. 19, té el caràcter d’apel·latiu familiar, amistós.

a parlar de la seva bona sort?

—És una cosa molt extraordinària! —va dir la Srta. Flite amb un somriure radiant— Mai no ha sentit una cosa igual, estimada! Cada dissabte, en Xerrameca Kenge, o en Guppy, passant d'en Xerrameca K., em posa a la mà un sobre amb xílings. Xílings. Li ho asseguro! Sempre n'hi ha el mateix nombre, al sobre. Sempre un per cada dia de la setmana. De debò! Sap? Tan puntualment, oi? Sí... í! D'on surten aquests sobres, em preguntarà? És la gran qüestió. Naturalment. Vol que li digui què en penso? Penso —va dir la Srta. Flite enretirant-se, amb un esguard molt murri i movent l'índex dret de manera molt significativa— que el Lord Cancellor, que sap que fa molt de temps que s'obrí el Gran Segell —doncs ja fa molt de temps que s'ha obert!—, els avança. Fins que es dicti la sentència que espero. Això és molt lloable, sap. D'aquesta manera reconeix que és una mica lent considerant la durada de la vida humana. Quina delicadesa! L'altre dia, assistint al tribunal —hi vaig amb regularitat, amb els meus documents—, el vaig interrogar sobre això i gairebé ho va confessar. És a dir, li vaig somriure des del meu banc i em tornà el somriure des del seu banc. Però això és una gran sort, oi? I la Fitz-Jarndyce m'administra els diners de manera molt profitosa. Oh, li ho asseguro, amb el màxim profit!

La vaig felicitar —atès que s'adreçava a mi— d'aquest afortunat increment d'ingressos i li vaig desitjar que tinguessin llarga continuïtat. No vaig fer especulacions sobre la font de procedència, ni em vaig preguntar per la persona que era tan considerada. El meu tutor era dret davant meu, contemplant els ocells: no necessitava buscar més enllà.

—I com anomena aquests petits personatges, senyora? —digué amb la seva agradable veu— Tenen nom?

—Puc respondre per la Srta. Flite que sí que en tenen —vaig dir—, perquè ens va prometre que ens els diria. Ho recordes, Ada?

L'Ada se'n recordava molt bé.

—Ho vaig dir? ...qui hi ha a la porta? Per què escolta rere la porta, Krook?

El vell propietari de la casa, empenyent-la endavant per tal d'obrir-la, aparegué amb el seu casquet de pell a la mà i la gata al darrere.

—No escoltava, Srta. Flite —va dir—, anava a fer un truc amb els artells, passa que vostè és tan ràpida!

—Engegui la seva gata escales avall. Dugui-la fora! —exclamà, malhumorada, la velleta.

—Bah!, bah! No hi ha cap perill, bona gent —va dir el Sr. Krook mirant-nos a cadascú incisivament i amb calma—. Mai no ho intentaria amb els ocells essent jo aquí, a menys que l'hi digués.

—Disculparan el propietari —va dir la velleta amb un aire de dignitat—. B!, completament B! Ara tinc visites, què vol, Krook?

—Ei! —va dir el vell— Ja sap que sóc el Cancellier.

—I bé? —va replicar— Què importa?

—Pel Cancellier —digué el vell amb una rialleta— no ésser presentat a un Jarndyce és estrany, oi, Srta. Flite? Em podria prendre la llibertat? ...el seu servidor, senyor. Conec el cas Jarndyce contra Jarndyce quasi tan bé com vostè mateix, senyor. Vaig conèixer el vell cavaller Tom, senyor. Crec que a vostè no l'havia vist mai abans, que jo sàpiga, ni tan sols al tribunal. Encara hi vaig un disbarat de vegades durant l'any, empalmant un dia amb un altre.

—Mai no hi vaig —digué el meu tutor. que no hi anà mai sota cap pretext—, abans aniria... a qualsevol altre lloc.

—De veritat? —va contestar en Krook amb rialleta de conill— La seva opinió és injusta respecte al meu il·lustre i noble germà, senyor. Si bé potser és natural en un Jarndyce. Gat escaldat, senyor! Què, contempla els ocells de la meva llogatera, Sr. Jarndyce? —el vell havia entrat a poc a poc dins l'habitació, fins que va tocar amb el colze el meu tutor i mirà de prop la seva cara a través de les ulleres—. Un dels seus estranys costums —prosseguí el vell en veu baixa— és no dir-ne mai els noms si pot evitar-ho, malgrat que els hagi batejats tots. Puc recitar-los tots, Flite? —preguntà alçant el to, assenyalant-la i fent-nos l'ullet quan ella es girava fingint escombrar la llar.

—Com vulgui —contestà apressadament.

El vell, després de mirar-nos, engegà la llista mentre fitava les gàbies:

—Esperança, Alegria, Joventut, Pau, Descans, Vida, Pols, Cendres, Dilapidació, Misèria, Ruïna, Desesperació, Bogeria, Mort, Astúcia, Disbarat, Mots, Perruques, Cassigalls, Pergamí, Pillatge, Precedent, Galimaties, Ensarronada i Acudit. Aquesta és tota la colla —va dir el vell—, tots engabiats pel meu il·lustre i noble germà.

—Quin vent més cru que fa! —murmurà el meu tutor.

—Quan el meu il·lustre i noble germà dicti sentència, se'ls haurà de deixar en llibertat —va dir en Krook, tornant-nos a picar l'ullet—. I llavors —afegí abaixant la veu i amb rialleta de conill—, si és que mai passa, que no passarà, els ocells que no han estat mai engabiats els mataran.

—Si algun cop hi ha hagut llevatada —va dir el meu tutor, fingint mirar per la finestra buscant un penell—, crec que és just ara mateix.

Ens va resultar difícil abandonar la casa. No era pas la Srta. Flite, la que ens hi retenia; era una personeta tan raonable com cal considerant la conveniència dels altres. Es tractava del Sr. Krook. Semblava incapaç de separar-se del Sr. Jarndyce. Si l'hi haguessin lligat, difícilment hauria pogut prestar-li atenció de més a prop. Ens va proposar mostrar-nos el seu tribunal de la Cancelleria i tota l'estranya barreja que contenia; durant tota la nostra inspecció —perllongada per ell mateix— es mantingué al costat del Sr. Jarndyce i, de vegades, amb un pretext o un altre l'aturava fins que nosaltres ja havíem

passat, com si estigués turmentat per un desig de plantejar-li algun tema secret que no es decidia a abordar. No em puc imaginar una fesomia i una manera més singularment expressiva de cautela i d'indecisió, i un impuls continu de fer alguna cosa a la qual no s'acabava d'atrevir, com la que mostrava en Krook. Vigilava incessantment el meu tutor. Rarament desviava els ulls de la seva cara. Si caminava al seu costat, l'observava amb la murrieria d'una guilla blanca. Si anava al davant, mirava enrere. Si ens paràvem, es posava al seu davant, i repassant-se amb la mà estesa la boca oberta amb una curiosa expressió de sentit de poder, posant els ulls enlaire i abaixant les seves celles grises fins que semblaven tancades, feia l'efecte que escodrinyava cada tret del seu rostre.

Per fi, després de recórrer –sempre acompanyats per la gata– tot el magatzem i d'haver vist tota la reserva de molts andròmines, que eren certament curioses, vam arribar a la rebotiga. Aquí, damunt d'una bóta dreta en un racó, hi havia un tinter, alguns mànecs de plomes usades i alguns cartells de teatre llardosos; damunt la paret hi havia enganxats uns quants alfabets, de molta grandària, en cal·ligrafies diverses.

—Què hi fa, aquí? –li va preguntar el meu tutor.

—Intento aprendre a llegir i escriure pel meu compte –va dir en Krook.

—I com li va?

—Lentament. Malament –replicà el vell, amb impaciència—. A la meva edat és difícil.

—Seria més fàcil si algú li n'ensenyés –va dir el meu tutor.

—Sí, però me'n podrien ensenyar malament! –replicà el vell, amb una llambregada d'ulls meravellosament suspicax— No sé què m'he perdut per no haver-ne après abans. Ara no m'agradaria perdre'n res per culpa que me n'ensenyin malament.

—Malament? –digué el meu tutor amb el seu benhumorat somriure— Qui suposa que ensenyaria malament?

—No ho sé, Sr. Jarndyce de Casa Inhòspita! –va contestar el vell, alçant-se les ulleres al front i refregant-se les mans— No crec que ningú ho fes, però em refio més de mi mateix que no d'altri!

Aquestes respostes i els seus posats foren suficients perquè el meu tutor preguntés al Sr. Woodcourt, mentre caminàvem per Lincoln's Inn, si el Sr. Krook estava realment pertorbat, com la seva llogatera s'imaginava. El jove metge li contestà que no, que no tenia cap raó per pensar-ho. Era excessivament desconfiat, producte usual de la ignorància, i sempre estava més o menys sota la influència de ginebra de baixa qualitat; en bevia grans quantitats, i ell i la rebotiga, com podíem haver observat, en feien una forta sentor; però ara per ara no creia que fos boig.

De camí cap a casa em vaig guanyar tant l'afecte d'en Peepy quan li vaig comprar un molí de vent i dos saquets de farina, que no tolerà que cap

persona més li tragués els guants i el barret, i a l'hora de sopar no volia seure a cap altre lloc que no fos al meu costat. La Caddy segué a l'altre costat, a la vora de l'Ada, a qui havíem posat al corrent de tota la història del prometatge tan aviat com vam arribar. Ens vam fer molt amb la Caddy, i també amb en Peepy; la Caddy estava radiant fora mesura i el meu tutor estava tan alegre com nosaltres, i tots realment érem molt feliços; finalment, la Caddy, ja de nit, se'n tornà a casa amb un fiacre, amb en Peepy completament adormit, però agafant fort el molí de vent.

He oblidat esmentar –com a mínim no he esmentat– que el Sr. Woodcourt era el mateix metge jove i morè que vam trobar a casa del Sr. Badger. I que aquell dia el Sr. Jarndyce el va invitar a sopar. I que va venir. I quan tots se n'havien anat, i jo deia a l'Ada “Vinga, estimada, parlem una mica d'en Richard!”, l'Ada somrigué i em va dir...

No crec, amb tot, que tingui cap importància què digué la meva nineta. Sempre feia broma.

Capítol 15

Bell Yard

Mentre fórem a Londres, el Sr. Jarndyce es veié constantment assetjat per una multitud de dames i cavallers exaltats, les maneres de procedir dels quals ens van estranyar molt. El Sr. Quale, que es va presentar pel seu compte de seguida de la nostra arribada, era present en totes aquelles vehemències. Feia l'efecte que projectava el seu parell de llunts i protuberants temples en tot el que feia i de pentinar-se els cabells més i més enrere, fins a l'extrem que les arrels li estaven a punt de volar del cap d'ardor filantròpic. Totes les coses li semblaven per un estil, però sempre estava particularment disposat per qualsevol motiu a retre homenatge a algú. La seva gran força semblava residir en la seva capacitat d'admiració indiscriminada. Podia seure durant el temps que fes falta amb la màxima satisfacció banyant les seves temples a la llum de qualsevol mena de lluminària. Havent-lo vist primer completament immersit en l'admiració de la Sra. Jellyby, vaig suposar que ella era l'objecte que absorbia tot el seu culte. Aviat vaig descobrir el meu error i em vaig adonar que era el portafeixos i el bufacanyes de tota una corrua de persones.

Un dia va venir la Sra. Pardiggle a propòsit d'alguna subscripció i amb ella el Sr. Quale. Tot el que deia la Sra. Pardiggle, el Sr. Quale ens ho repetia; i de la mateixa manera que exalçà la Sra. Jellyby, exalçà la Sra. Pardiggle. La Sra. Pardiggle va escriure al meu tutor una carta de recomanació en favor del seu eloqüent amic, el Sr. Gusher. Amb el Sr. Gusher aparegué també el Sr. Quale. El Sr. Gusher, un home gras, de pell humida i amb uns ulls tan petits per a la seva cara de lluna que semblaven haver estat fets originàriament per a qualsevol altre, a primera vista no era atractiu; encara no s'havia acabat de seure quan el Sr. Quale ens preguntà, a l'Ada i a mi, no pas amb veu baixa, si no era una gran persona –que ho era, si es tractava de greix, si bé el Sr. Quale es referia a la grandesa intel·lectual–, i si no ens havia cridat l'atenció la grandiosa configuració del seu front. Resumint, amb aquesta mena de gent vam sentir a parlar de missions excelses de moltes classes, però en aquest sentit cap no ens va quedar ni la meitat de clara com la missió del Sr. Quale, que consistia a quedar extasiat amb la missió de qualsevol persona i dir que era la més popular de totes les missions.

El Sr. Jarndyce havia condescendit a aquestes relacions per tendresa de cor i el seu ferm propòsit de fer tot el bé que pogués, però ens explicà clarament que s'adonava que massa sovint eren relacions desagradables, on la benevolència es manifestava espasmòdicament, on la caritat era assumida com un uniforme quotidià per predicadors cridaners i especuladors de notorietat barata, vehements en la prèdica, desassossegats i banals en l'acció, servils fins

al màxim grau d'enviliment amb els poderosos, aduldors l'un de l'altre, intolerants amb els qui s'esforçaven a evitar silenciosament que els dèbils prenguessin mal i, per contra, un cop havien caigut, tractaven d'alçar-los una mica amb un munt d'escarafalls i pròpia vanaglòria. Quan el Sr. Gusher emprengué una lloança del Sr. Quale —que abans n'havia feta una del Sr. Gusher— i quan el Sr. Gusher parlà durant una hora i mitja del tema en una reunió, en la qual hi havia dues escoles de nens i nenes de beneficència a qui recordà especialment la petita almoina de la vídua, i els exhortà a sacrificar-se i a col·laborar amb mitjos penics, crec que el vent fou de llevant durant tres setmanes senceres.

Menciono això perquè torno al Sr. Skimpole. Em feia l'efecte que el seu informal exercici d'infantilisme i indiferència, en contrast amb aquestes coses, suposava un gran alleujament per al meu tutor i li feia cas de bon grat, perquè trobar una persona absolutament desinteressada i cànvida enmig de tants exemples contraris no podia deixar d'agradar-li. Em sabia greu suggerir que el Sr. Skimpole ho endevinava i que obrava amb astúcia: mai no el vaig conèixer prou bé per saber-ho. Sens dubte, es comportava amb el meu tutor de la mateixa manera que amb la resta del món.

No s'havia trobat gaire bé i, per tant, encara que visqués a Londres no n'havíem sabut res fins ara. Va aparèixer un matí amb el seu habitual posat agradable i curull de bon humor, com sempre.

Bé, aquí el teníem!, ens va dir. Havia estat biliós, però els rics sovint n'estan, de biliosos, i per tant es va persuadir que era un potentat. I des d'un cert punt de vista, així es comportà... en les seves generoses intencions. Havia estat enriquint el metge que l'assistia de la manera més generosa. Sempre li doblava i de vegades li quadruplicava la minuta. Deia al metge que el visitava: “Vinga, estimat doctor, és un complet error de part seva suposar que em cuida en canvi de res. L'estic cobrint de diners, en les meves generoses intencions, i no arriba a adonar-se'n!” I realment —segons que deia—, ho desitjava tant que s'ho creia com si ho hagués fet. Si hagués tingut aquells trossos de metall o papers prims, als quals la gent donava tanta importància, per posar-los a mans del metge, els hauria posats a mans del metge. Com que no en tenia, substituïa els fets per les intencions. Molt bé! Si realment ho desitjava, si la seva intenció era autèntica i real —que ho era—, li semblava que era el mateix que la moneda i saldava el deute.

—Sovint em passa això —va dir el Sr. Skimpole—, en part potser perquè desconec el valor dels diners. Sembla tan raonable! El meu carnisser em diu que vol cobrar la noteta. Sempre en diu la “noteta” a causa de l'agradable poesia inconscient de la naturalesa humana per fer que el pagament ens sembli més fàcil. Dic al carnisser: “Benvolgut amic, si ho sabés es consideraria pagat. No li hauria calgut la molèstia de reclamar-me la factura. Està pagat. En tinc tota la intenció.”

—Però imagina't —digué rient el meu tutor— que ell hagués desitjat la carn de la factura en comptes de donar-te-la.

—Estimat Jarndyce —replicà—, em sorprens. Fas el paper del meu carnisser. Un dels carnisseres amb qui havia tingut tractes defensava aquesta mateixa opinió. Em va dir: “Senyor, per què menja lletó de divuit penics la lliura?” “Per què menjo lletó de divuit penics la lliura, amic meu?” —li vaig respondre sorprès, naturalment, per la pregunta. “M’agrada el lletó.” Va ser molt convincent. “Molt bé, senyor, m’agradaria haver desitjat el xai com vostè ha desitjat els diners!” “Home de Déu —vaig dir—, raonem com éssers intel·ligents. Com podria ser? Hauria estat impossible. Vostè tenia el xai i jo no tenia diners. No podia realment desitjar donar-me el corder sense enviar-me'l, en canvi jo puc, i de fet realment desitjo els diners sense pagar-los-hi!” Es va quedar sense paraules. Fou la cloenda de l’assumpte.

—No va emprendre accions legals? —preguntà el meu tutor.

—Sí, va emprendre accions legals —va dir el Sr. Skimpole—. Però en això es va deixar influir per l’apassionament, no per la raó. L’apassionament em recorda en Boythorn. Em va escriure dient que tu i les senyoretetes li havíeu promès fer-li una curta visita a la seva casa de solter, a Lincolnshire.

—N’està molt, de les meves noies, i li ho vaig prometre.

—La naturalesa es va oblidar de matisar-lo, oi? —ens comentà el Sr. Skimpole a l’Ada i a mi— Una mica massa borrascós, com el mar? Una mica massa vehement, com un brau que s’ha entossudit a considerar vermells tots els colors? Li concedeixo, amb tot, el mèrit de ser una espècie de martinet!

M’hauria endut una sorpresa si entre tots dos s’haguessin tingut gaire simpatia: el Sr. Boythorn, que donava molta importància a massa coses, i el Sr. Skimpole, que es preocupava tan poc de tot. A més d’això, m’havia fixat més d’una vegada que el Sr. Boythorn, quan es feia referència al Sr. Skimpole, deixava anar alguna expressió gruixuda. Evidentment, només em vaig afegir a l’Ada dient que n’estàvem moltíssim.

—M’ha invitat —va dir el Sr. Skimpole— i si una criatura pot confiar-se a les seves mans, cosa que la criatura aquí present està disposada a fer amb la tendresa sumada de dos àngels que el protegiran, hi aniré. Em proposa dur-me i tornar-me de franc. Suposo que això deu costar diners. Xilings potser? O lliures? O alguna cosa per l’estil? A propòsit. Coavinses. Recorda el nostre amic Coavinses, Srta. Summerson?

M’ho va preguntar sense sentir-se gens avergonyit, just quan li acabava de passar pel cap, i amb el seu to alegre i lleuger.

—Oh sí! —vaig dir.

—En Coavinses ha estat arrestat pel gran agutzil. Mai més no exercirà la violència sota la capa del cel.

Quan ho vaig sentir em vaig quedar parada, perquè ja havia evocat la imatge de l’home que aquella nit seia al sofà eixugant-se el front, sense

associar-la amb res de greu.

—El seu successor m’ho va fer saber ahir —va dir el Sr. Skimpole—. El seu successor ara és a casa meva..., per embargar-la, crec que ho anomena. Va venir ahir durant l’aniversari de la meva filla, la d’ulls blaus. Li vaig engegar: “Això és desenraonat i molest. Si tingués una filla d’ulls blaus no li agradaria que vingués al seu aniversari sense ser-hi invitat, oi?” Però es va quedar.

El Sr. Skimpole rigué de l’absurda facècia i tocà amb lleugeresa el piano a la vora del qual seia.

—I em va explicar —digué, tocant breus arpegis on jo poso punt i seguit— que en Coavinses havia deixat. Tres fills. Sense mare. I que la professió d’en Coavinses. Com que era impopular. Els cadells Coavinses. Es trobarien amb moltes dificultats.

El Sr. Jarndyce s’alçà i començà a deambular passant-se la mà pel cap. El Sr. Skimpole tocava la melodia d’una de les cançons favorites de l’Ada. L’Ada i jo miràvem el Sr. Jarndyce imaginant-nos què li rondava pel cap.

Després de passejar i parar-se, i deixar de passar-se la mà pel cap i tornar-s’hi a posar unes quantes vegades, el meu tutor va posar la mà damunt el teclat i tallà en sec la interpretació del Sr. Skimpole. “Això no m’agrada, Skimpole” —va dir, amb posat meditabund.

El Sr. Skimpole, que havia oblidat el tema, el va mirar sorprès.

—Aquest home feia falta —prosseguí el meu tutor, caminant endavant i enrere pel poc espai que separava el piano de l’extrem de l’habitació i fregant-se els cabells des del clatell cap amunt, com si una llevatada els hi hagués alçat d’aquesta manera—, si per les nostres faltes i bogeries, o per manca de coneixement o per desgràcia, fem que aquests homes siguin necessaris, no hem de revenjar-nos-en. No feia cap mal amb el seu ofici. Alimentava els seus fills. Hauríem d’assabentar-nos de més coses.

—Ah! D’en Coavinses? —exclamà el Sr. Skimpole, que per fi havia entès a qui es referia— Res més fàcil. Només cal anar al quarter general d’en Coavinses i podrà assabentar-se del que vulgui.

El Sr. Jarndyce ens féu que sí amb el cap: el senyal que esperàvem. “Veniu! Ens hi arribarem, estimades. És millor que anem allí que no a qualsevol altre lloc!” De seguida vam estar a punt i vam sortir. El Sr. Skimpole ens va acompanyar molt satisfet de participar en l’expedició. Ens digué que li era molt inusual i reconfortant buscar en Coavinses en comptes que en Coavinses el busqués a ell!

Primer ens va dur pel carrer Cursitor, al passatge de la Cancelleria, on hi havia una casa amb les finestres barrades que ell anomenava el castell d’en Coavinses. Quan vam arribar a l’entrada i vam tocar la campana, un xicot de molt mal aspecte sortí d’una mena d’oficina i ens mirà des d’una portella amb una reixa de llances.

—Qui volien veure? —digué el xicot, acomodant la barbata entre dues llances.

—Treballava aquí un cobrador o un oficial o algú per l'estil que s'ha mort fa poc? —digué el Sr. Jarndyce.

—Sí —va dir el xicot—. I bé?

—M'agradaria saber com es deia, si us plau.

—Es deia Neckett —va dir el xicot.

—I la seva adreça?

—Bell Yard —va dir el xicot—, l'adrogueria, a la banda esquerra, a nom de Blinder.

—Era (no sé de quina manera va formular la pregunta) —murmurà el meu tutor—, era gaire treballador?

—Si en Neckett ho era? —va dir el xicot— Sí, molt, i tant. Mai no es cansava de vigilar. Podia estar-se vuit o deu hores seguides palplantat darrere un fanal d'una cantonada, si s'hi havia compromès.

—Hauria pogut comportar-se pitjor —vaig sentir que es deia a ell mateix el meu tutor—, podia haver-s'hi compromès i no fer-ho. Gràcies. Això és tot el que volia saber.

Vam deixar aquell xicot amb el cap de costat i els braços damunt la reixa acaronant i llepant les llances, i vam tornar cap a Lincoln's Inn, on el Sr. Skimpole, a qui no féu cap gràcia atansar-se més a la vora de can Coavinses, ens esperava. Després vam anar cap a Bell Yard, un carreró molt estret que era molt a prop. De seguida vam trobar l'adrogueria. Dins hi havia una dona gran d'aspecte amable amb hidropesia, o asma, o potser totes dues coses.

—Els fills d'en Neckett? —digué com a resposta a la meua pregunta— Sí, no faltaria més, senyoreta. Tercer pis, si us plau. Davant del replà, la porta de la dreta —i em passà una clau per damunt del taulell.

Vaig mirar la clau i la vaig mirar a ella; però donava per fet que jo sabia què fer-ne. Com que només podia ser de la porta dels nens, vaig sortir-ne sense fer més preguntes i vaig encapçalar la marxa cap a dalt per una escala fosca. Pujàvem tan silenciosament com podíem, però com que érem quatre vam fer una mica de soroll amb els taulons envellits; quan vam arribar al segon pis vam veure que havíem molestat un home, que havia tret el cap de l'habitació i era allí palplantat.

—És en Gridley qui busca? —va dir, clavant-me els ulls a sobre amb un esguard irat.

—No, senyor —vaig dir—, vaig més amunt.

Va mirar l'Ada, el Sr. Jarndyce i el Sr. Skimpole clavant-los successivament la mateixa mirada irada i punyent. El Sr. Jarndyce li digué bon dia. “Bon dia!”, replicà amb brusquedat i fúria. Era un home alt i groguenc, amb un cap on no quedaven gaires cabells, consumit d'angoixa, cara solcada d'arrugues i ulls prominents. Tenia aspecte desafiador i un caràcter impacient i

irritable, cosa que, associada a la seva complexió –si bé en declivi evident, encara era corpulenta i forta–, més aviat m’alarmà. Duia una ploma a la mà i de reüll, quan vam passar davant de la porta, vaig veure que la seva habitació era plena de munts de paperassa.

El vam deixar clavat allí i vam pujar a l’habitació de dalt. Vaig trucar a la porta i a dins, una veu aguda i cridanera va dir: “Estem tancats. La Sra. Blinder té la clau!”

Quan vaig sentir això vaig posar la clau al pany i vaig obrir la porta. En una habitació pobra, de sostre inclinat i molt poc moblada, hi havia un nen petit, d’uns cinc o sis anys, que bressolava i feia callar una criatura grassona de divuit mesos. No hi havia foc a la llar, malgrat que feia fred; com a substitut, totes dues criatures anaven embolicades amb simples xals i bufandes. Tanmateix, la vestimenta no els escalfava gaire, perquè si bé el nen caminava amunt i avall bressolant i fent callar la criatura que li recolzava el cap a l’espatlla, tenien el nas vermell, la cara pàl·lida i els cossos encongits.

—Qui us ha deixat sols i tancats aquí dins? –vam preguntar, naturalment.

—Charley –digué el nen parant-se a mirar-nos.

—En Charley és el vostre germà?

—No. És la meva germana, Charlotte. El pare l’anomenava Charley.

—Sou més, a part de la Charley?

—Jo –va dir el nen– i l’Emma –acaronant la gorreta flàccida de la criatura que bressava– i la Charley.

—On és ara la Charley?

—Fora, a rentar –va dir el nen, començant un altre cop a caminar amunt i avall, i s’endugué la gorreta de cotó molt a prop del llit per poder-nos mirar al mateix temps.

Ens estàvem mirant l’un a l’altre i els dos nens quan entrà a l’habitació una noia molt petita, de cos d’infant, però eixerida i d’aspecte més gran per les faccions de la cara –bonica de cara, a més a més– que duia una mena de barret de dona que li venia massa gran i que s’eixugava els braços nus en una mena de davantal de dona. Tenia els dits esblanqueïts i arrugats de rentar, i la sabonera que es treia dels braços encara fumejava. Malgrat això, podia tractar-se d’una nena que havia estat jugant a rentar, imitant amb veracitat una pobra dona treballadora.

Havia vingut corrents des d’algun lloc del veïnat i tan de pressa com havia pogut. En conseqüència, encara que era prima, estava sufocada, i mentre panteixava es fregava els braços i ens mirava silenciosament: de primer no podia ni parlar.

—Oh, ja ha arribat la Charley! –va dir el nen.

La criatura que bressava estirà els braços i reclamà que l’agafés la

Charley. La noieta l'agafà com una dona gran, a l'estil del seu barret i del davantal, i es quedà dreta mirant-nos i carregant el farcell que se li arrapava afectuosament.

—És possible –va dir en veu baixa el meu tutor, mentre apropàvem una cadira a la noieta i la fèiem seure amb el farcell, i el nen es posava al seu costat agafant-li el davantal– que aquesta criatura treballi per a la resta? Fixeu-vos-hi! Per l'amor de Déu, fixeu-vos-hi!

Era digne d'admiració. Totes tres criatures juntes, i dues d'elles depenent exclusivament de la tercera, i aquesta tercera tan petita i a la vegada amb un posat de maduresa i fermesa que lligava de manera molt estranya amb el seu aspecte infantil.

—Charley, Charley! –va dir el meu tutor– Quants anys tens?

—Passo de tretze, senyor –contestà la noieta.

—Oh! Que gran que ets –va dir-li el meu tutor–. Que gran que ets, Charley!

No puc descriure la tendresa amb què li parlava, mig jugant, però del tot apassionat i commogut.

—I vius sola amb aquestes criatures, Charley? –preguntà el meu tutor.

—Sí, senyor –contestà la noieta, mirant-lo a la cara amb absoluta confiança-, des que es morí el pare.

—I com podeu viure, Charley? Oh! Charley –digué el meu tutor, tombant un moment la cara-, com podeu viure?

—Des que el pare s'ha mort he de sortir a treballar, senyor. Avui he anat a rentar.

—Que Déu t'ajudi, Charley! –va dir el meu tutor– Si ni ets prou alta per arribar a la tina!

—Amb esclops, sí que ho sóc, senyor –contestà ràpidament–, en tinc un parell que eren de la mare.

—I quan es va morir la mare? Pobra mare!

—La mare es va morir quan va néixer l'Emma –va dir la noieta, mirant la cara de damunt del seu pit–, llavors el pare em va dir que havia de ser tan bona mare com pogués. I així ho vaig intentar. I, per tant, vaig treballar molt temps a casa, netejant, rentant i tenint cura de tot, abans que comencés a sortir fora. I així és com ho vaig aprendre, oi que ho entén, senyor?

—I surts fora sovint?

—Tan sovint com puc –va dir la Charley obrint els ulls i somrient–, per guanyar monedes de sis penics i xílings!

—I sempre tanques les criatures quan surts?

—Perquè estiguin segures, senyor, ho entén, oi? –va dir la Charley– La Sra. Blinder puja de tant en tant i el Sr. Gridley de vegades, i alguns cops puc venir corrents i poden jugar, i en Tom no té por d'estar tancat,

oi Tom?

—No... o! —digué enèrgicament en Tom.

—Quan es fa fosc s'encenen els fanals del carreró, i aquí brillen força... ben bé força. Oi, Tom?

—Sí, Charley —contestà en Tom—, ben bé força.

—A més a més, es porta com un àngel —digué la noieta, d'una manera tan maternal i femenina!—, quan l'Emma està cansada la posa al llit. I quan ell n'està també, es posa al llit. I quan arribo a casa i encenc l'espelma i sopo una mica, es lleva un altre cop i s'asseu a sopar amb mi. Oi, Tom?

—Oh sí, Charley! —va dir en Tom— I tant que ho faig! —i sigui per aquesta llambregada de gran felicitat de la seva vida o sigui per gratitud i amor a la Charley, que ho era tot per ell, amagà la cara entre els escassos plecs del seu vestit i passà del riure al plor.

Fou el primer cop des que havíem entrat que aquelles criatures havien vessat una llàgrima. L'orfeneta havia parlat del seu pare i de la seva mare com si tota la pena estigués subordinada a la necessitat de tenir coratge, i a la importància que donava, com a infant, al fet de poder anar a treballar, i a la feinada que havia de fer a casa. Però ara, quan en Tom plorà, malgrat que s'assegué del tot tranquil·la mirant-nos en silenci i no féu cap moviment que alterés ni un cabell del cap dels dos que tenia al seu càrrec, vaig veure com dues llàgrimes li rodolaven per la cara.

Em vaig quedar davant de la finestra amb l'Ada; fingia mirar les teulades i l'ennegrit munt de xemeneies i les pobres plantes i gàbies d'ocells dels veïns, quan em vaig adonar que la Sra. Blinder, la de la botiga de baix, havia entrat —potser li havia calgut tota aquesta estona per poder pujar a dalt— i parlava amb el meu tutor.

—No és gran cosa perdonar-los el lloguer, senyor —deia—, qui els el faria pagar?

—Bé, bé —ens digué a nosaltres dues el meu tutor—. Prou que arribarà el moment que aquesta bona dona veurà que ha estat molt, i que tot el que hagi fet pel més petit d'aquests...! Aquesta criatura —afegí al cap d'uns quants moments— podrà continuar fent això?

—Realment, senyor, crec que podrà —va dir la Sra. Blinder alenant a empentes, pesadament i adolorida—, és tan espavilada com es pot ser. Valga'm Déu, senyor, al veïnat no es parlava de res més sinó de la manera com va tenir cura dels dos petits després de la mort de la mare! I era admirable veure-la amb el seu pare quan va caure malalt, realment ho era! “Sra. Blinder”, em va dir en els seus darrers mots —jeia aquí—, “Sra. Blinder, sigui quin sigui que hagi estat el meu ofici, ahir a la nit vaig veure en aquesta habitació un àngel que seia al costat de la meva filla i la vaig encomanar a Nostre Senyor!”

—No tenia cap més ofici? —va dir el meu tutor.

—No, senyor —va contestar la Sra. Blinder—, només feia de

cobrador de deutes. Quan vingué a allotjar-se aquí, jo no sabia quin era el seu ofici i li confesso que, quan me'n vaig assabentar, li vaig dir que se n'anés. No era ben vist al carreró. Els altres llogaters el rebutjaven. No és un ofici agradable i la majoria de gent el desaprovava. El Sr. Gridley el desaprovava molt durament, i és un bon llogater si bé el seu caràcter ha sofert molts tràngols.

—Llavors li va dir que se n'anés? —va dir el meu tutor.

—Llavors li vaig dir que se n'anés —va dir la Sra. Blinder—. Però arribà la data i com que no li vaig trobar cap més pega, vaig dubtar. Era puntual i treballador; feia el que havia de fer, senyor —va dir la Sra. Blinder, fixant la vista inconscientment en el Sr. Skimpole—, fins i tot fer això ja és fer alguna cosa en aquest món.

—De manera que després de tot, no el va fer fora?

—Bé, li vaig dir que si es podia entendre amb el Sr. Gridley, ho podria arreglar amb els altres llogaters i no m'importaria gaire si agradava o disgustava el veïnat. El Sr. Gridley va donar el seu consentiment de mal humor, però el donà. Sempre estava malhumorat amb ell, però des de llavors ha estat amable amb les criatures. No es coneix mai una persona fins que no se la posa a prova.

—La gent ha estat gaire amable amb les criatures? —preguntà el Sr. Jarndyce.

—En general, no ha anat pas gaire malament, senyor —va dir la Sra. Blinder—; però certament no tan bé com hauria anat si l'ofici del seu pare hagués estat un altre. El Sr. Coavins va donar una guinea i els seus cobradors van recollir una petita bossa. Alguns veïns del carreró que sempre n'havien fet broma i es donaven cops de colze quan se'l trobaven, van venir després amb una petita aportació i, en general, no gaire malament. Tal com amb la Charlotte. Alguns no li volen donar feina perquè és filla d'un cobrador de deutes, alguns que li donen feina li ho retreuen, alguns en fan un mèrit de tenir-la al seu servei amb aquest i tots els seus inconvenients, i potser li paguen menys i li exigeixen més. Però ella té més paciència que la que uns altres tindrien i també és intel·ligent i molt voluntariosa, fins al límit de les seves forces i més i tot. Per tant, he de dir, en general, no gaire malament, però podia haver anat millor.

La Sra. Blinder es va asseure, per tenir més oportunitat de recuperar l'alè, un altre cop exhausta de xerrar tant abans d'estar recuperada del tot. El Sr. Jarndyce es girava per parlar amb nosaltres, quan li va cridar l'atenció l'abrupta entrada a l'habitació del Sr. Gridley, de qui havíem parlat i a qui havíem vist pujant l'escala.

—No sé què deuen fer aquí, senyores i senyors —va dir, com si es queixés de la nostra presència—, però ja excusaran la meva intromissió. No entro a fer el tafaner. I bé, Charley! I bé, Tom! I bé, petitona! Com ens ha anat el dia?

Es va inclinar sobre el grup de manera protectora, i era evident que els nens el consideraven un amic malgrat que la seva cara mostrava el seu

caràcter adust, i que les seves maneres amb nosaltres havien estat força mal educades. El meu tutor se n'adonà i li ho respectà.

—Segurament ningú no entraria aquí a tafanejar —digué amb suavitat el meu tutor.

—Potser sí, senyor, potser sí —replicà l'altre posant-se en Tom damunt els genolls i apartant el Sr. Jarndyce amb un gest impacient de la mà—, no vull discutir amb senyores i senyors. He tingut prou discussions per omplir tota una vida.

—Gosaria dir que té tota la raó —va dir el Sr. Jarndyce— d'estar impacient i irritat...

—Ja hi som! —exclamà l'home, enfadant-se cada vegada més i amb més violència— Tinc un caràcter borrascós. Sóc irascible. No sóc educat!

—No gaire, crec.

—Senyor —va dir en Gridley, deixant el nen a terra i avançant cap a ell com si l'anés a pegar—, en sap alguna cosa, del tribunal de la Cancelleria?

—Potser sí, per desgràcia meva.

—Per desgràcia seva? —va dir l'home, apaivagant la ira— Si és així, li demano disculpes. No sóc educat, ho sé. Li demano disculpes! Senyor —amb renovada violència—, m'han arrossegat durant vint-i-cinc anys damunt les brases i he perdut el costum de trepitjar vellut. Vagi al Tribunal de la Cancelleria, aquí a la vora, i preguntí quin és el millor dels acudits amb què de vegades es distreuen dels seus afers, i li comentaran que el millor acudit que tenen és el de l'home de Shropshire. Jo —va dir, picant acaloradament una mà amb l'altra— sóc l'home de Shropshire.

—Crec que jo i la meva família també hem tingut l'honor de proporcionar una mica d'entreteniment dins aquest lloc solemne —va dir calmosament el meu tutor—, potser m'ha sentit anomenar... Jarndyce.

—Senyor Jarndyce —va dir en Gridley, amb una mena de tosca salutació—, vostè suporta millor els greuges que no pas jo. I, a més, li puc assegurar i puc assegurar a aquest senyor i a aquestes senyoretetes, si són amics seus, que si em prenguéis els greuges d'una altra manera em tornaria boig! Només experimentant ressentiment i revenjant-los mentalment, i demanant colèricament una justícia que mai no aconseguixo, puc conservar el seny. Només gràcies a això! —va dir, parlant de manera familiar i rústica, i amb gran vehemència— Em dirà que em sobreexcito. Li diré que si sofreixo un greuge, el meu temperament m'hi porta i ho he de fer. No hi ha terme mitjà entre fer això i caure en l'estat de rialles contínues de la pobra velleta boja que persegueix el tribunal. Si algun cop m'apaivagués, em tornaria imbècil.

Era dolorós observar la passió i l'acalorament que hi posava, l'expressió de la seva cara i els gests amb què acompanyava el que deia.

—Sr. Jarndyce —va dir—, consideri el meu cas. Aquest és el meu cas, tan cert com el cel que tenim damunt. Sóc el més gran de dos germans. El

meu pare –un granger– va fer testament i va deixar de per vida la granja i el bestiar a la meva mare. Després de la mort de la meva mare tot havia d'ésser meu excepte un llegat de tres-centes lliures que hauria de pagar al meu germà. La meva mare es va morir. Al cap d'un temps el meu germà va reclamar el seu llegat. Jo i alguns parents més érem de l'opinió que ja n'havia rebut una part en forma d'allotjament i de manutenció i més avantatges. Ara fixi's! Aquesta era la qüestió, i res més. Ningú no discutia el testament, ningú no discutia una altra cosa excepte si una part de les tres-centes lliures s'havia pagat o no. El meu germà va presentar una demanda judicial i per resoldre la qüestió em vaig veure obligat a acudir a aquesta maleïda Cancelleria, vaig anar-hi per força, perquè la llei m'hi obligava i no em deixava cap més sortida. Disset persones es van declarar demandants en aquest simple plet! Va començar al cap de dos anys. Es va interrompre dos anys més, mentre l'arxiver en cap –tant de bo se li estigui podrint el cap!– investigava si era fill del meu pare, cosa que no discutia cap dels mortals. Després es va adonar que no hi havia prou demandants, recordi que ja n'hi havia disset!, i que n'hi havia d'haver un altre del qual s'havia prescindit i tot havia de tornar a començar. Les costes, en aquell moment –quan el procés encara no havia començat!– ascendien a tres cops el llegat. El meu germà, content d'evitar més costes, hauria renunciat el llegat. Totes les possessions que em va deixar el meu pare al testament, se n'havien anat en costes. El procés, encara esperant sentència, s'ha convertit en turment, ruïna i desesperació, com tota la resta... i miri on sóc actualment! Ara, Sr. Jarndyce, en el seu procés hi ha implicades milers i milers de lliures i en el meu, centenars. És menys dur de suportar el meu o bé ho és més, atès que implicava tots els meus recursos, que han estat engolits tan vergonyosament?

El Sr. Jarndyce li va dir que li donava el condol de tot cor, però que no pretenia tenir el monopoli de ser tractat injustament per aquell sistema tan monstruós.

—Ja hi tornem a ser! –va dir, sense disminuir el seu furor– El sistema! Se m'ha dit de totes bandes que és el sistema. No he de buscar individus. És el sistema. No he d'anar al tribunal i dir: “Senyoria, li suplico que em faci saber una cosa: això és just o bé és injust? Tindrà la gallardia de dir-me que se m'ha fet justícia i, per tant, s'ha sobresegut la meva causa?” Sa Senyoria no en sap res. Seu allí per administrar el sistema. No he d'anar al Sr. Tulkinghorn, el procurador de Lincoln's Inn Fields, i dir-li fins a quin punt em posa furiós que estigui tan tranquil i satisfet... com n'estan tots, perquè sé que, d'això, en surten els seus guanys mentre jo m'arruïno, oi? No he de dir-li que he d'arranjar comptes, a les bones o a les males!, amb qui sigui per compensar la meva ruïna! Ell no n'és responsable. És el sistema. Però si no faig violència a cap d'ells aquí baix –això podria passar! No sé què podria passar si finalment em treuen de polleguera!–, acusaré individualment els funcionaris d'aquest sistema que va contra mi, cara a cara, davant el gran tribunal etern!

El seu apassionament era espantós. No hauria pogut creure que existís un furor semblant si no l'hagués vist.

—He acabat! —va dir, seient i eixugant-se el rostre— Sr. Jarndyce, he acabat! Sóc violent, ho sé. Ho he de saber per força. He estat empresonat per menystenir el tribunal. He estat empresonat per amenaçar un procurador. He tingut problemes i en tornaré a tenir. Sóc l'home de Shropshire i de vegades vaig més enllà de divertir-los... si bé també han trobat divertit veure'm sota custòdia, i arrestat, i tot això. Em diuen que seria millor per mi que em refrenés. Els dic que si em refreno em tornaré imbècil. Crec que abans era un home prou ben temperat. Gent de la meva contrada diuen que així em recorden, però ara em cal tenir aquest desfogament contra el que crec que és una injustícia, altrament res no em mantindria el cap a lloc. “Seria millor per a vostè, Senyor Gridley —em va dir el Lord Canceller la setmana passada— que no perdés el temps per aquí i que es dediqués a alguna cosa de profit a Shropshire.” “Senyoria, senyoria, ja ho sé que sí —vaig dir-li—, i que hauria estat molt millor per a mi no haver sentit mai el nom del seu alt càrrec, però per desgràcia meva no puc desfer el passat, i el passat em duu aquí!” A més —afegí esclatant de ràbia— els avergonyiré. Assistiré al tribunal, per a vergonya seva, fins al darrer moment. Si sabés quan m'he de morir i em poguessin dur allí, i tingués veu per poder parlar, em moriria allí dient: m'heu dut aquí i m'heu tret d'aquí molts i molts cops. Ara traieu-me'n amb els peus per davant!

El seu aspecte, potser a través dels anys, havia forjat aquesta expressió litigant que no se suavitzava fins i tot quan estava tranquil com ara.

—Havia vingut a endur-me aquestes criatures a la meva habitació durant una hora —va dir, acostant-se'ls un altre cop— i deixar-les jugar per allí. No tenia la intenció de dir tot això, però no té gaire importància. No tens pas por de mi, oi Tom?

—No! —digué en Tom— No estàs pas enfadat amb mi.

—Tens raó, fill meu. Ja te'n vas, oi Charley? Sí? Vinga doncs, petitona! —pujà al coll la criatura més petita, que es delia per enfilars'hi— A veure si trobem un soldadet de melassa amb gingebre a baix. Anem a buscar-lo!

Va fer la seva rústica salutació com el primer cop, que en certa manera no era descortesa, envers el Sr. Jarndyce, i fent una lleugera inclinació cap a nosaltres se n'anà escales avall cap a l'habitació.

Després d'això el Sr. Skimpole començà a parlar, per primer cop des de la nostra arribada, amb el seu característic to alegre. Digué que era agradable veure com les coses s'adaptaven mandrosament a les intencions. Aquí teníem el Sr. Gridley, un home de voluntat robusta i d'energia sorprenent, intel·lectualment parlant una mena de ferrer disharmònic⁶; i se'l podia imaginar, anys enrere, vagarejant per la vida a la recerca d'alguna cosa on emprar

⁶ Per contraposició a *The Harmonious Blacksmith*, nom que es posà el 1820 a l'ària amb variacions de la suite núm. 5 per a clavecí que Haendel havia compost cent anys abans.

l'energia que li sobrava, una mena d'amor juvenil entre espines, quan en el seu camí es va trobar amb el tribunal de la Cancelleria i li va proporcionar exactament el que buscava. Des de llavors van continuar sempre junts! D'una altra manera hauria pogut esdevenir un gran general, i haver arrasat tota mena de ciutats, o podria haver estat un gran polític, i haver-se-les hagut amb tota mena de retòriques parlamentàries; tal com va anar, tanmateix, ell i el tribunal de la Cancelleria van encaixar l'un amb l'altre de la manera més agradable i ningú no hi va sortir perdent; en Gridley va trobar des d'aquell moment el que buscava, per dir-ho així. Després fixem-nos amb en Coavinses! De quina manera més deliciosa el pobre Coavinses –pare d'aquestes encantadores criatures– il·lustra el mateix principi! Ell mateix, el Sr. Skimpole, s'havia queixat de l'existència d'en Coavinses. Es va trobar en Coavinses en el seu camí. Hauria pogut prescindir d'ell. Si hagués estat un soldà i el seu gran visir li hagués dit un matí: “Què ordena el gran comandant dels fidels al seu esclau?” De vegades hauria arribat a dir-li: “El cap d'en Coavinses.” Però quin resultà ésser el cas? Que durant tot aquest temps havia donat feina a un home que s'ho mereixia molt, que havia estat el benefactor d'en Coavinses, i que realment havia ajudat en Coavinses a pujar aquestes encantadores criatures d'una manera molt agradable, i a desenvolupar-hi aquestes virtuts socials. Fins al punt que el cor ara se li eixamplava i li venien les llàgrimes als ulls quan mirava al voltant de l'habitació i pensava: “He estat el gran patró d'en Coavinses, i les petites comoditats de què gaudia eren obra meva!”

Hi havia una cosa tan captivadora en la seva manera lleugera de tocar aquests fantàstics registres, i era una criatura tan alegre en comparació amb la trista infància que acabàvem de contemplar, que va fer somriure el meu tutor quan es girà cap a nosaltres després de tenir una curta conversa privada amb la Sra. Blinder. Vam fer un petó a la Charley i la vam acompanyar escales avall. Ens vam parar al portal de la casa i la vam veure com corria cap a la feina. No sé on anava, però la vam veure córrer, aquesta menuda, menuda noieta, amb davantal i barret de dona, per la porxada del fons del carreró, i barrejar-se amb el batibull i el renou de la ciutat com una gota de rou dins l'oceà.

Capítol 16

Tom-all-Alone's

Milady Dedlock no para quieta, no para mai quieta. Les desconcertades gasetes de la bona societat gairebé no saben on trobar-la. Avui és a Chesney Wold, ahir era a la seva casa de la ciutat, demà pot ser a l'estranger, i per cap dels motius que les gasetes de la bona societat poden predir amb seguretat. Fins i tot la galanteria de Sir Leicester té dificultats per estar a la seva alçada. Voldria esforçar-s'hi més, però, per bé o per mal, el seu altre aliat fidel, la gota, s'ha introduït a l'antiga cambra de roure de Chesney Wold i li engrapa les dues cames.

Sir Leicester rep la gota com un esperit malèfic, però de totes maneres un esperit de categoria patrícia. Tots els Dedlocks per línia masculina directa, al llarg d'un període de temps més enllà de la memòria humana, han tingut gota. Es pot demostrar, senyor. Avantpassats d'una altra gent poden haver mort de reumatisme o es poden haver contagiats de la vulgar malaltia per la barreja de sang, però la nissaga Dedlock ha transmès en exclusiva, fins i tot en el procés igualitari de morir, morir de la pròpia gota familiar. S'ha heretat a través de la il·lustre línia com la vaixel·la d'argent, els quadres o la propietat de Lincolnshire. Forma part dels seus títols. No és del tot impossible, potser, que Sir Leicester consideri, malgrat que mai no ho hagi expressat amb paraules, que l'àngel de la mort en el compliment del seus indispensables deures podrà anunciar a les ombres aristocràtiques: "Milords i cavallers, tinc l'honor de presentar-los un altre Dedlock, i els certifico que ha vingut a causa de la gota de la nissaga."

Per tant, Sir Leicester lliura les seves patrícies cames a la indisposició familiar com si en aquesta tinença feudal refiés el seu nom i la seva fortuna. Considera que per a un Dedlock jeure tombat d'esquena i ser espasmòdicament recaragolat i apunyalat a les extremitats és una manca de respecte sorgida en algun lloc; tanmateix, pensa: "Tots nosaltres hi hem estat exposats, ens pertany; durant centenars d'anys ha quedat clar que no havíem d'afavorir les criptes del parc a causa de raons més innobles; em sotmeto al compromís."

I fa bona fila, ajagut amb abundància de carmesí i d'or al mig del saló principal, davant el seu retrat favorit de Milady, amb les amples franges de sol de l'extensa panoràmica que hi brillen a través de la llarga filera de finestres i que s'alternen amb suaus relleus d'ombra. A fora, els solemnes roures arrelats d'anys i panys al terreny verd que mai no ha conegut l'arada, sinó que era de caça quan els reis cavalcaven cap a la batalla amb espasa i escut i quan cavalcaven de cacera amb arc i fletxes, són testimoni de la seva grandesa. A dins, els seus avantpassats que el miren des de les parets diuen: "Cadascú de

nosaltres tingué aquí la seva efímera presència, deixà aquesta acolorida ombra d'ell mateix i es fongué en el record tan irreal com les veus distants de les gralles que et bressen perquè reposis.” I són també testimoni de la seva grandesa. I avui se sent realment gran. I pobre d'en Boythorn o alguna altra agosarada criatura, si presumptuosament s'arrisca a disputar-li'n una polzada!

Milady és representada a la vora de Sir Leicester pel seu retrat. Se n'ha anat a la ciutat sense intenció de quedar-s'hi i aviat tornarà cap aquí per a confusió de la gasetta de la bona societat. La casa de la ciutat no està preparada per rebre-la. Tot hi és enfundat i resulta avorrida. Només un mercuri empolvorat badalla desesperadament a la finestra del vestíbul; anit, contava a un altre mercuri que coneixia, familiaritzat també amb la bona societat, que si aquest estat de coses durava, que no duraria perquè un home del seu tremp no ho podria sofrir –i no es podia esperar que un home de la seva talla ho sofrís–, no tindria cap més remei, paraula d'honor, sinó tallar-se el coll!

Quina relació hi pot haver entre la finca de Lincolnshire, la casa de la ciutat, el mercuri empolvorat i el lloc del proscrit Jo, l'escombracarrers, que rebé damunt seu aquell distant raig de llum quan netejava amb l'escombra el graó del cementiri? Quina relació pogué establir-se entre la moltíssima gent que des de ribes oposades d'immensos abismes, per estrany que sembli, acabà, amb tot, aplegant-se en les innumerables històries d'aquest món!

En Jo escombra tot el dia la seva cruïlla, inconscient del lligam, si és que n'hi ha un. Quan li fan una pregunta resumeix el seu estat mental contestant que “no sap re”. Sap que és difícil treure el fang de la cruïlla quan fa mal temps, i més difícil encara viure de fer-ho. Ningú no li ha ensenyat ni aquesta insignificança, ho ha anat descobrint.

En Jo viu –és a dir, en Jo encara no és mort– en un lloc ruïnós, conegut pels seus iguals amb el nom de Tom-all-Alone's. És un carrer negrós i degradat que tota la gent decent evita, on les desballestades cases, ja en avançat estat de ruïna, foren ocupades per alguns vagabunds temeraris, els quals, després d'establir-s'hi, en llogaren allotjaments. Ara aquests habitatges que s'esfondren contenen de nit un eixam de misèria. Així com en les deixalles humanes apareixen cucs paràsits, aquests habitatges ruïnoses han alimentat una multitud de vides immundes que s'arrosseguen dins i fora de les esquerdes de les parets i l'empostissat, i s'hi aglomeren per dormir, com larves in comptables, on goteja la pluja; éssers que vénen i van, que aporten i transporten febres i sembren més mal amb la seva pròpia petjada que el que Lord Coodle i Sir Thomas Doodle, i el Duc de Foodle i tots els distingits cavallers de l'administració fins a en Zoodle, puguin esmenar en cinc-cents anys, encara que haguessin nascut expressament per fer-ho.

Darrerament a Tom-all-Alone's hi ha hagut dos retronysaments i un núvol de pols com en l'esclat d'una barrinada cada vegada que s'ha esfondrat una casa. Aquests accidents han suposat un paràgraf als diaris i han omplert un

llit o dos a l'hospital més proper. En queda l'esvoranc, i enmig de la runa ja hi ha allotjaments gens impopulars. S'espera que el proper retrunyiment a Tom-all-Alone's sigui força profitós, perquè unes quantes cases més són a punt de sucumbir.

Aquesta envejable propietat és en mans de la Cancelleria, és clar. Seria un insult a la perspicàcia de qualsevol home, per miop que fos, dir-li-ho. Si "Tom" és el nom popular del primer demandant o demandat a Jarndyce contra Jarndyce, o si Tom vivia aquí tot sol⁷ quan el procés deixà el carrer fet una ruïna fins que vingueren uns altres pobladors a fer-li companyia, o si el nom tradicional és una expressió genèrica per designar un refugi aïllat de companyies honestes i expulsat del redós de l'esperança, potser ningú no ho sap. Certament, en Jo no ho sap.

—Donques jo no ho sé, jo no sé re.

Quina sensació més estranya ser com en Jo. Arrossegar els peus pels carrers, incapaç de reconèixer les formes i en completa obscuritat quant al significat d'aquells misteriosos símbols que abunden tant a les tendes, a les cantonades dels carrers, a les portes i a les finestres! Veure que la gent llegeix i escriu, veure com el carter lliura cartes i no tenir la més mínima idea de tot aquell llenguatge; ser completament cec i mut davant el seu bocí més insignificant! Deu ser força desconcertant veure com la gent de bé va a les esglésies el diumenge amb els llibres a la mà i pensar —perquè potser en Jo, de tant en tant, pensa—: què significa tot això, i si significa alguna cosa per a algú, com és que no significa res per a mi? Sentir-se empès, escomès i obligat a circular; tenir realment la impressió que és del tot evident que aquí, allí o sigui on sigui, no hi tinc res a fer; i, malgrat tot, quedar-se perplex considerant també que d'alguna manera sóc aquí, i que tothom em va deixar de banda fins que vaig esdevenir la criatura que sóc! Deu suposar una condició ben estranya no solament sentir que em diuen que gairebé no sóc humà —com en el cas en què em vaig oferir com a testimoni—, sinó adonar-me'n durant tota la vida! Veure com els cavalls, els gossos i el bestiar caminen al meu costat i constatar que en ignorància sóc de la seva espècie i no dels éssers superiors de forma com la meva, la delicadesa dels quals ofenc! Que estranyes que deuen ser les idees d'en Jo d'una causa penal, d'un jutge, d'un bisbe, d'un govern o de la constitució, aquesta joia inestimable per a ell —si la conegués! La totalitat de la seva vida material i immaterial és prodigiosament estranya, la seva mort, la cosa més estranya de totes.

En Jo surt de Tom-all-Alone's a la recerca de la llum mandrosa del matí que sempre tarda a arribar allí, i mentre camina mastega un mos de pa brut. Passa per molts carrers i com que no hi ha encara cap casa oberta, s'asseu a esmorzar al llindar de la porta de la Societat per la Propagació de l'Evangelí en Territoris Estrangers, i quan ha acabat hi fa una escombrada com a paga de

⁷ Referència al nom de lloc que dóna títol a aquest capítol: 'Tom-tot-sol'.

l'acomodació. Admira la grandària de l'edifici i es pregunta perquè pot servir. Pobre infeliç, no té ni idea de les mancances espirituals d'un escull coral·lí del Pacífic o del que costa tenir cura de les valuoses ànimes entre els cocoters i els arbres del pa.

Va a la seva cruïlla i comença a arranjar-la per a la jornada. La ciutat es desperta, la gran ruleta⁸ és a punt per al seu girar i girar de cada dia, tot l'inexplicable desplegament de lectura i escriptura que ha estat suspès durant unes breus hores recomença. Jo i els altres animals inferiors s'espavilen com poden dins l'inintel·ligible desordre. És dia de mercat. Els bous encegats, atiatats amb excés, massa apressats i sense guia, s'equivoquen de lloc i són fuetejats; amb els ulls envermellits i escumejant topen amb els murs de pedra; sovint fereixen greument algun innocent i sovint es fereixen greument a si mateixos. Molt similar a Jo i la seva mena; molt, molt similar!

Arriba una banda de música i es posa a tocar. En Jo l'escolta. També ho fa un gos, un gos d'atura que espera l'amo fora de la carnisseria i que evidentment pensa en les ovelles que ha tingut al cap durant unes quantes hores, de les quals feliçment s'ha deslliurat. Sembla haver-se quedat parat respecte a tres o quatre, no pot recordar on les ha deixades; mira amunt i avall del carrer, mig esperant trobar-les extraviades; de sobte alça les orelles i ho recorda tot. Un gos completament perdulari, acostumat a la gentussa i els bordells, un gos terrorífic per a les ovelles prest al primer xiulet a tirar-se damunt els seus lloms i arrencar-los llana a mossegades; però és un gos ensinistrat, millorat, desenvolupat, a qui s'han ensenyat els deures i sap la manera de complir-los. Ell i en Jo escolten la música probablement amb la mateixa quantitat de satisfacció animal, probablement estan a la mateixa alçada en l'associació de records, d'aspiracions o enyors, fent referència, malenconiosa o alegre, a coses més enllà dels seus sentits. D'una altra banda, amb tot, que dessota hi ha l'oient humà respecte de l'animal!

Deixa que els descendents d'aquest gos esdevinguin salvatges, com en Jo, i en pocs anys degeneraran tant que perdran fins i tot el lladruc... però no la mossada.

El dia canvia a mesura que passa, i es torna fosc i ploviscós. En Jo brega, a la seva cruïlla, enmig del fang i les rodes, els cavalls, les xurriaques i els paraigües, i només n'obté una escassa suma per pagar l'insalubre aixopluc de Tom-all-Along's. Arriba el crepuscle, a les tendes es comença a encendre el gas, el fanaler, amb la seva escala, va pel marge de la vorera. Comença a congriar-se un vespre malagradós.

El Sr. Tulkinghorn seu al seu bufet meditant una petició d'executòria per demà al matí al magistrat més avinent. En Gridley, un

⁸ *Teetotum*, pròpiament un trompitxol o baldufa petita de quatre cares que es fa giravoltar amb els dits en alguns jocs d'atzar. Cada cara va marcada amb una lletra que determina guanyos o pèrdues, p. ex. la t = totum suposava guanyar tot el que hi havia apostat.

demandant decebut, avui ha estat aquí i l'ha espantat. No se'ns ha de ficar la por al cos i aquest desarranjat individu s'ha de posar novament sota custòdia. Des del sostre, una al·legoria d'escorç amb la forma d'un impossible romà girat cap per avall amb el braç d'un Samsó –desconjuntat i ben estrany– assenyala visiblement cap a la finestra. Per què, per una irrellevància com aquesta, el Sr. Tulkinghorn hauria de mirar per la finestra? La mà no assenyala sempre cap allí? Per tant, no hi mira.

I si ho fes, què significaria veure passar una dona? Hi ha prou dones al món, pensa el Sr. Tulkinghorn... massa, són al darrere de tot el que va malament, si bé a causa d'això donen feina als advocats. Què significaria veure passar una dona, encara que anés d'incògnit? Són totes plenes de secrets. El Sr. Tulkinghorn ho sap prou bé.

Tanmateix, totes no són com la dona que ara el deixa enrere a ell i la seva casa; entre les seves refinades maneres i la senzillesa del vestit hi ha alguna cosa excessivament incoherent. Per l'aspecte es deu tractar d'una criada d'alt rang, però per l'aire i el pas, si bé tots dos són apressats i fingits –en la mesura que pot fingir als carrers enfangats que trepitja amb peus que hi són poc avesats– és una senyora. Duu la cara coberta amb un vel i encara es traeix per fer que més d'un dels qui la passen es giri a mirar-la.

Mai no gira el cap. Senyora o criada, ha pres una determinació, i ha de seguir-la. Mai no gira el cap fins que arriba a la cruïlla on Jo fa anar l'escombra. Ell travessa amb ella i pidola. Tanmateix, ella no gira el cap fins a arribar a l'altra vorera. Llavors, li fa un lleu senyal i diu: “Vine cap aquí!”

En Jo la segueix a un pati resguardat, a dues passes d'allí.

—Tu ets el noi que esmenten els diaris? —li pregunta darrere el vel.

—No sé —diu en Jo badant intrigat davant el vel— re de cap diari. No sé 'solutament re de re.

—Et van interrogar en una investigació?

—No sé re de re del... si em va agafar el vigilant, vol dir? El nom del noi a la in'stigació era Jo?

—Sí.

—Aquest sóc jo! —diu en Jo.

—Vine més cap aquí.

—Vol dir la d'aquell home? —diu en Jo tot seguint-la— Aquell que era mort?

—Xxss! Parla amb veu baixa! Sí. Quan vivia, semblava molt malalt i pobre?

—Oh i tant!

—Semblava com... com tu? —diu la dona amb repugnància.

—Oh, no tan malament com jo —va dir en Jo—, jo sóc pobre pobre, de v'ritat! Vostè no el coneixia, oi?

—Com goses preguntar-me si el coneixia?

—No s’ofengui, senyora —diu en Jo amb molta humilitat, perquè fins i tot ell ha sospitat que era una senyora.

—No sóc una senyora. Sóc una criada.

—Quina criada més bona! —diu en Jo, sense cap intenció de dir res ofensiu, merament com a tribut de la seva admiració.

—Escolta i calla. No em parlis i estigues a més distància! Pots ensenyar-me tots els llocs que s’esmenten al reportatge que vaig llegir? El lloc per a qui escrivia, el lloc on va morir, el lloc on et van dur i el lloc on fou enterrat? Saps on el van enterrar?

En Jo respon afirmativament amb el cap, cosa que ha fet a cadascun dels altres llocs mencionats.

—Vés davant meu i mostra’m tots aquests horribles llocs. Para’t davant de cadascun i no em parlis si no et pregunto. No miris enrere. Fes el que et dic i et pagaré bé.

En Jo l’escolta atentament mentre diu aquelles paraules; se les repeteix recolzat al mànec de l’escombra, les troba una mica complicades; fa una pausa per considerar-ne el significat; el considera acceptable i assenteix amb el seu cap esbullat.

—Sóc molt llarg —diu en Jo—. Prò poques bromes, sap! Després no toqui el pirandó!

—Què diu aquesta horrible criatura? —exclama la criada retrocedint.

—Que no toqui el pirandó, ja m’entén!

—No t’entenc! Passa davant! Et donaré més diners dels que hagis tingut en ta vida.

En Jo recaragola els llavis com si anés a fer un xiulet, es passa la mà pels cabells esbullats, es posa l’escombra sota el braç i encapçala la marxa, camina amb els peus nus i amb destresa damunt les pedres dures i a través del fang i el llot.

Cook’s Court. En Jo s’atura. Un silenci.

—Qui hi viu, aquí?

—Aquell a qui donava els escrits i que em va donar mitja corona —diu en Jo amb veu baixa, sense mirar per damunt l’espatlla.

—Continua cap al proper.

La casa d’en Krook. En Jo es torna a aturar. Un silenci més llarg.

—Qui hi viu, aquí?

—Ell vivia aquí —respon en Jo com abans.

Després d’un altre silenci li pregunta: “A quina habitació?”

—A l’habitació del darrere d’allà dalt. Pot veure la finestra des de la cantonada. Allà dalt! Allà és on el vai veure estès. Aquella és la taverna on em van dur.

—Continua cap al proper.

Hi ha una bona distància fins al proper, però en Jo, tranquil·litzat de les primeres sospites, s'avé a les normes que li han imposat i no tomba el cap. Per unes quantes dreces, amb ofensives pudors de diverses menes, arriben al petit túnel d'un pati i al fanal de gas –ara encès– i al reixat de ferro.

—El van posar aquí –diu en Jo agafant-se als barrots i mirant endins.

—On? Oh, quina escena més horrorosa!

—Allí –diu en Jo assenyalant–. Allí al fons. Entre els munts d'ossos, prop d'aquella finestra de cuina d'allà! El van posar dalt de tot. Van haver de picar de peus a sobre per ficar-lo dins. Amb l'escombria podria posar-lo al descobert si la reixa fos oberta. Per xò la tanquen, suposo –la sacseja–. Sempre és tancada. Miri la rata! –exclama en Jo, esvalotat– Ei! Miri! Va per allí! Uix! S'ha ficat sota terra!

La criada s'arrauleix en un racó... un racó d'aquest repugnant passadís de brutícia mortal que li contamina el vestit; estira totes dues mans i dient-li enèrgicament que s'aparti d'ella, perquè li fa fàstic, s'hi queda un moment. En Jo es queda badant i encara bada quan ella es recobra.

—Aquest lloc abominable és terra sagrada?

—No sé re de terra sagrada –diu encara badant.

—És beneït?

—QUIN? –diu en el màxim grau de desconcert.

—És beneït?

—Maleït sia si ho sé –diu en Jo més bocabadat que mai–, però no creuria que ho fos. Beneït? –repeteix amb una certa confusió mental– No li ha fet gaire bé si ho és. Beneït? Creia que era al revés. Però no sé re!

La criada fa tan poca atenció al que ell diu, com la que sembla fer al que ella mateixa ha dit. Es treu un guant per agafar diners de la bossa. En Jo observa en silenci que blanca i que menuda que és la seva mà, i pensa quina bona criada deu ser per dur uns anells tan brillants.

Deixa caure una moneda a la mà d'en Jo, sense tocar-la, i tremolant mentre totes dues mans s'acosten. “Ara”, afegeix, “torna'm a ensenyar el lloc un altre cop!”

En Jo fa passar el mànec de l'escombria pels barrots de la reixa i amb totes les seves capacitats de demostració l'assenyala. Per fi mira de reüll per veure si s'ha fet entendre, i veu que està sol.

El que fa primer és acostar la moneda al llum de gas, i se sent esborronat de veure que és groga: or. Després li fa una mossegada de biaix al cantell per comprovar-ne la qualitat. Després, com a precaució, se la guarda a la boca i escombria el graó i el passatge amb molta cura. Acabada la feina se'n va cap a Tom-all-Alone's, s'atura sota el llum de moltíssims fanals per contemplar la moneda d'or, clavar-li una altra mossegada de biaix i reassegurar-se que és autèntica.

El mercuri empolvorat no espera personatges avui a la nit, perquè Milady assisteix a un gran sopar i a tres o quatre balls. A Chesney Wold, Sir Leicester, que està frisós i amb cap altra companyia millor que la gota, es queixa a la Sra. Rouncewell que la pluja clapoteja tan monòtonament a la terrassa que no pot llegir el diari ni a la llar del seu confortable vestidor.

—Sir Leicester hauria fet bé de triar l'altra banda de la casa, estimada —diu la Sra. Rouncewell a la Rosa—, el seu vestidor és a l'ala de Milady. I en tots aquests anys mai no havia sentit tan clarament com avui a la nit les petjades sobre el Passeig del Fantasma!